

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Judaismus a křesťanství – tradice a zvyky
(srovnávací analýza) : Chanuka a Vánoce**

Markéta Denková

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Judaismus a křesťanství – tradice a zvyky
(srovnávací analýza) : Chanuka a Vánoce**

Markéta Denková

Vedoucí práce:

Mgr. et Bc. Dagmar Demjančuková CSc.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. et Bc. Dagmar Demjančukové CSc. za odborné vedení a podnětné rady. Mé díky patří i Ing. PhDr. Václavu Chvátalovi z Muzea Českého lesa v Tachově p. o., Mgr. Karlu Žáčkovi z ŽOP a Mgr. Petru Meclovi z Římskokatolické farnosti v Boru u Tachova za jejich ochotnou spolupráci a vstřícnost.

1. Obsah

1.	Obsah.....	5
2.	Úvod	7
3.	Judaismus a křesťanství.....	8
3.1.	Judaismus	8
3.2.	Křesťanství.....	10
4.	Židovský a křesťanský liturgický rok	11
4.1.	Židovský liturgický rok	11
4.2.1.	Roš-ha-šana – Nový rok.....	12
4.1.2.	Jóm kipur – Den smíření	14
4.1.3.	Sukot – Svátek Stánků	15
4.1.4.	Š´miní aceret a Simchat Tóra – Slavnost Tóry	16
4.1.5.	T“U bi-š´vat – Nový rok stromů	17
4.1.6.	Purím	17
4.1.7.	Pesach – Oslava odchodu z Egypta.....	18
4.1.8.	La“G ba-omer – „33. den omeru“.....	20
4.1.9.	Šavuot – Svátek týdnů	20
4.2.	Křesťanský liturgický rok.....	21
4.2.1.	Velikonoce a jejich sváteční okruh	23
4.2.2.	Velikonoční doba, padesátidení	25
4.2.3.	Svátky liturgického mezidobí.....	26
5.	Chanuka a Vánoce	28
5.1.	Chanuka – vysvěcení chrámu	28
5.2.	Vánoce a jejich sváteční okruh	34
5.2.1.	Advent – vánoční přípravná doba	34

5.2.2.	Vánoce.....	34
6.	Chanuka a Vánoce - srovnání	39
7.	Závěr.....	43
8.	Das Resümee	44
9.	Přílohy.....	45
10.	Seznam použité literatury	48

2. Úvod

Jako téma své bakalářské práce jsem si zvolila „Judaismus a křesťanství – tradice a zvyky (srovnávací analýza)“. Zaměřím se konkrétně na svátky Chanuka a Vánoce. Jsem si vědoma toho, že k danému tématu existuje již mnoho publikací, proto jsem se rozhodla nezaměřit se pouze na svátky judaismu, ale porovnat je se svátky křesťanů. Pokusit se zjistit, zda existují společné rysy těchto svátků.

Budu porovnávat tradice a zvyky dvou velkých monoteistických náboženství, která jsou si historicky velmi blízká. Není možné opomenout, že judaismus je kolébkou křesťanství. Víme však také, že jde o dva náboženské celky, které si byly po celá staletí velkými rivaly. Zprvu byli Židé pronásledovateli křesťanů, ve chvíli, kdy se křesťanství stává státním náboženstvím Říma, se situace obrací a Židé se po celá dvě tisíciletí stali národem pronásledovaným, jehož tragédie je završena holocaustem dvacátého století. Při holocaustu- šoa přijde o život šest miliónů Židů.

Dnes se obě strany snaží najít cestu společného dialogu a existovat vedle sebe ve vzájemné úctě.

Chanuka i Vánoce jsou významnými svátky, které jsou si časově velmi blízké. Snahou této práce bude ukázat, zda na sebe tyto svátky navazují, mají-li společné prvky, či jsou naprosto rozdílné a jediné co je spojuje, je skutečně pouze doba jejich oslav.

Práce je rozvržena do šesti kapitol. První kapitola je úvodem celé práce, ve druhé kapitole bych chtěla stručně popsat obě ze zmíněných náboženství, ve třetí kapitole se potom věnovat židovskému a křesťanskému kalendáři, stručnému popisu svátků, které tvoří jednotlivé liturgické roky. Čtvrtá kapitola má podrobně popsat svátky, které jsou hlavním předmětem této práce, Chanuku a Vánoce. Jejich vznik, tradice a zvyky. V poslední, páté kapitole, se věnuji hledání společných a rozdílných znaků obou svátků. V šesté kapitole, v závěru své práce shrnuji svá zjištění.

V práci jsem použila následující metody. Metodu deskripce a srovnávací analýzy u svátků Chanuka a Vánoce, metodu deskripce u obou náboženských systémů a jednotlivých svátků, metodu kompilace při práci s literaturou.

3. **Judaismus a křesťanství**

3.1. *Judaismus*

Judaismus je monoteistickým náboženstvím, jehož historie sahá do třetího tisíciletí před naším letopočtem. Jde o náboženství původně kočovných národů s polyteistickými kultury.¹

Dějiny Židů popisují knihy Starého zákona, na jejichž základě jsou za praotce židovské rasy považováni Abraham, Izák a Jákob. Prvním byl Abraham a žil pravděpodobně v letech 1900-1700 před naším letopočtem.²

Byl to Abraham, ke komu jako k prvnímu promlouvá Bůh, kdo s Bohem uzavírá úmluvu – brit. Abraham se usazuje se svou skupinou na území Kenaánu, území dnešní Palestiny, země, která později dostala jméno Izrael.²

Později Kenaán postihuje neúroda a předkové židovského národa odcházejí do Egypta, kde žijí dalších čtyři sta let.³

Egypt se stává pro všechny pozdější generace symbolem otroctví, které je přerušeno ve 13. století před naším letopočtem Mojžíšem. Toho vyvolí Bůh, aby pod jeho vedením Izraelci opustili Egypt a vydali se na strastiplnou pouť do Kenaánu, země zaslíbené Hospodinem.⁴

Vyjítí z Egypta, exodus, je významným zlomem v židovských dějinách. Během putování přes Sinajskou poušť dochází k Božímu zjevení na hoře Sinaj a Mojžíš uzavírá s Bohem (jediný Bůh Jahve) smlouvu obsahující desatero přikázání, obdrží Tóru, zapsanou na kamenných deskách.⁵ Knihu s židovskými zákony a základy židovské víry. Izraelský národ získává postavení národa s vlastními dějinami, ústavou i zákony.⁶

Čtyřicet let trvá, než Hebrejci vstoupí do Kenaánu. Během této doby vymírá celá generace uprchlíků včetně Mojžíše. V Kenaánu se usazuje dvanáct kmenů a začíná doba vlády soudců a králů. Prvním králem Židů se stává přibližně v 11. století Saul, který byl jmenován soudcem Samuelem na žádost samotného Boha.⁷

¹ DEMJANČUKOVÁ, D. *Teorie a dějiny náboženství*, s 94.

² SPIEGEL, P. *Kdo jsou Židé?*, s 53.

³ SPIEGEL, P. *Kdo jsou Židé?*, s 57.

⁴ PAVLINCOVÁ, H. a kol. *Slovník Judaismus, křesťanství, islám*, s 13.

⁵ PAVLINCOVÁ, H. a kol. *Slovník Judaismus, křesťanství, islám*, s 14.

⁶ SPIEGEL, P. *Kdo jsou židé?*, s 58.

⁷ SPIEGEL, P. *Kdo jsou Židé?*, s 59.

Nástupcem Saula se stal v 10. století David, oblíbenec Boha. Dobil Jeruzalém, hlavní město říše a centrum uctívání Boha. Byl natolik významný, že Mesiáš, na něhož Židé stále čekají, má být právě z jeho rodu.⁷

Šalamoun, Davidův syn, postavil v Jeruzalémě na Chrámové hoře Chrám, centrum Židovstva, středisko kultu Boha Jahve, známý jako Šalamounův chrám.⁸

Po Šalamounově smrti je země vyčerpaná a dochází k rozdělení království na severní Izrael (deset kmenů) a jižní Judsko (dva kmeny). Severní království je zničeno roku 722 př. n. l. Asyřany, jižní Judsko vydrželo do roku 586 př. n. l., kdy byl dobyt Jeruzalém babylonským králem Nabukadnesarem a Šalamounův chrám byl zničen. Dochází k deportacím judského obyvatelstva do Babylonie. Tento exil je významnou součástí židovských dějin, známý jako babylonské zajetí.⁹ V této době vzniká také pojem Žid, království Judea dává těm, kteří přežili, své jméno.¹⁰

Změna pro Židy přišla ve chvíli, kdy si Babylonii podrobili Peršané. Perský král Kýros umožnil roku 538 př. n. l. Židům návrat do vlasti a pod vedením Zerubabela z rodu Davida je Chrám obnoven.⁹

Roku 333 př. n. l. jsou Peršané vytlačeni Řeky, postupně spadá Palestina pod svrchovanost Říma. Roku 70 n. l. byl zničen jeruzalémský chrám a roku 135 skončil poslední starověký pokus Židů o získání samostatnosti. Definitivně skončili dějiny Židů ve vlastní zemi a trvalo téměř dva tisíce let, než se mohli do své vlasti vrátit.⁹

Přes všechny obtíže si Židé dokázali zachovat své náboženství a svou kulturu. Po roce 70 dochází k ukončení procesu oddělení křesťanství od judaismu, již od 4. století, kdy je křesťanství přijato za státní náboženství, jsou Židé vyloučeni z veřejných funkcí, byla jim odepřena veškerá práva. Tato situace trvala až do 18. století. Židé nacházeli útočiště v severní Africe, Malé Asii, Holandsku. Tragédie však měla teprve přijít. Bylo jí utrpení, jímž si Židé prošli v letech 1937-1945, období tzv. holocaustu - šoa, období hromadného vyvražďování Židů, období, které v Německu započalo již v roce 1935 vyhlášením „Norimberských zákonů“.¹¹

⁸ SPIEGEL, P. *Kdo jsou Židé?*, s 60.

⁹ PAVLINCOVÁ, H. a kol. *Slovník judaismu, křesťanství, islám*, s 14.

¹⁰ SPIEGEL, P. *Kdo jsou Židé?*, s 62.

¹¹ DEMJANČUKOVÁ, D. *Teorie a dějiny náboženství*, s 95.

3.2. *Křesťanství*

Většina obyvatel naší planety se hlásí k jednomu ze tří velkých světových náboženství, kterému se velmi daří i v dnešní době, ke křesťanství. Křesťanství je skutečně nejrozšířenějším náboženstvím, křesťany najdeme v každé zemi na světě.¹²

Křesťanství je náboženstvím, pro které budou vždy nejdůležitějšími událostmi narození, život a smrt Ježíše Nazaretského, který žil s největší pravděpodobností v letech 6 př. n. l. – 32 n. l.¹³

Ježíš se narodil v Betlémě Marii a Josefovi, se kterými vyrostl v Nazaretu v severní Galileji. Kázat začal někdy kolem třicátého roku, sám byl pokřtěn Janem Křtitelem. Ježíš cestoval po Izraeli, léčil nemocné, vyučoval v synagogách i pod širým nebem, soustředil kolem sebe mnoho mužů a žen, z nichž mu bylo dvanáct nejbližších. Hovoříme o dvanácti apoštolech. Postupně se sám dostal do konfliktu s náboženskými autoritami v Jeruzalémě, byl uvězněn, souzen a nakonec ukřižován. Křesťané věří, že vstal z mrtvých a po setkání se svými apoštoly byl vzat na nebesa.¹⁴

Křesťanství je dítětem judaismu, původně náboženstvím židovského lidu. Pokud chceme porozumět křesťanství, musíme mít znalosti o jeho židovských kořenech.¹⁵

Zpočátku nestojí křesťanství mimo judaismus, což Židy pobuřuje.¹⁶ Konec křesťanství jako odnože židovství je někdy kolem roku 50, nová církev se otevírá pohanům a nabízí náboženství těm, které přitahuje monoteismus.¹⁷ Zhruba třicet let po Kristově smrti je křesťanství rozšířeno v židovském světě, Židé však na křesťany nepřestávají útočit.¹⁸ Víra v Ježíše Krista se začala šířit do řeckého i římského světa, jeho šíření se do konce čtvrtého století urychluje díky zásahům státní moci. Stále častěji vystupuje proti pohanským kultům, z role pronásledovaného přechází do role pronásledovatele.¹⁹

Mezi křesťanstvím a židovstvím docházelo ke konfliktům, vztahy mezi nimi byly po celá staletí napjaté, často nenávistné. Křesťanské církve se mnohdy podílely na

¹² WINTER, D. *ABC křesťanství*, s 7.

¹³ McLoughlin, S. a kol. *Světová náboženství v kostce*, s 189.

¹⁴ McLoughlin, S. a kol. *Světová náboženství v kostce*, s 190.

¹⁵ WINTER, D. *ABC křesťanství*, s 10.

¹⁶ TOMKINS, S. *Stručné dějiny křesťanství*, s 19.

¹⁷ TOMKINS, S. *Stručné dějiny křesťanství*, s 21.

¹⁸ TOMKINS, S. *Stručné dějiny křesťanství*, s 26.

¹⁹ PAVLINCOVÁ, H. a kol. *Slovník judaismus, křesťanství, islám*, s 127.

organizování pogromů na Židy. V moderní době však žijí tato dvě náboženství vedle sebe ve vzájemné úctě a porozumění a snaží se o nápravu spáchaných křivd.¹⁵

4. Židovský a křesťanský liturgický rok

Svátky židovského i křesťanského liturgického roku mají svá pevná místa, přesto se zásadně odlišují nejen svátky samotné, ale i uspořádání daného roku. Židovské svátky vycházejí především z Tóry, většinu oslav „stanovil“ Bůh – Kalendář svátků a slavností (Lv 23; 1-44). V Novém zákoně žádný takový kalendář svátků nenajdeme. Křesťanské svátky vycházejí ze svátků židovských, o pevném datu jejich oslav však vždy rozhodla církev.

4.1. Židovský liturgický rok

Průběh židovského roku se na rozdíl od křesťanského roku řídí lunisolárním kalendářem. Velký časový úsek, který je dán oběhem Země kolem Slunce, je dělen na 12 (13) úseků podle fází Měsíce. Ty byly od pradávna prostředkem k určování času a to nejen pro Izrael.²⁰

Počítání roků se v dějinách židovského národa několikrát měnilo. Výchozím bodem byl odchod z Egypta či doba králů. Od středověku je ustálené dnešní počítání „od stvoření světa“, vycházející z biblické chronologie. Podle ní připadá stvoření na rok 3760 před rokem 0. Pokud toto číslo připočteme ke křesťanskému letopočtu, dostaneme odpovídající rok židovského kalendáře.²⁰

Židovský měsíc začíná novem, tato fáze měsíce byla vždy stanovena pouhým pozorováním kněží. Začátek měsíce byl důležitý pro data svátků a postních dnů. Vždy po výpovědi dvou svědků, kteří dosvědčili, že na západní obloze spatřili srpek nového měsíce, vyhlásili začátek nového měsíce. Aby se informace dostala i k Židům žijícím v diaspoře, byla vybudována soustava ohňů, tak všichni získali informaci o novoluní. Pro případ, že se tato informace Židům v diaspoře nedostala včas, bylo zavedeno zdvojení svátků. Po zavedení pevného kalendáře není zdvojení svátků nutné, přesto trvá tento zvyk mimo Izrael dodnes. Jedná se o poutní svátky a Nový rok.²⁰

²⁰ KUNETKA, F. *Židovský rok a jeho svátky*, s 10.

Židovský kalendář se orientuje více podle pohybu Měsíce, Slunci věnuje druhořadou pozornost. Slunce potřebuje k oběhu Země 365,25 dne, tedy běžně užíváme letopočet, kde jeden rok tvoří 365 dní + jeden den navíc přidáváme každý čtvrtý rok (přestupný rok) k měsíci únoru. Měsíc potřebuje k oběhu Země 29,5 dne, tedy jeden měsíc. Jeden rok má potom 354 nebo 355 dní a každý rok se ztrácí asi 11 dní, což je podle solárního kalendáře během tří let celý jeden měsíc. To je problematické pro židovské svátky, které se váží vždy k určitému ročnímu období. Proto je nutné kalendář korigovat. Sedmkrát za 19 let se před pesachový měsíc adar vsune dodatkový měsíc, kterému se říká adar bejt (druhý adar). První den každého měsíce je brán jako polosvátek, v době Chrámu se tento den konaly oběti a nevykonávala se žádná práce. K sestavení kalendáře je nutné vědět, které měsíce mají 29 a které 30 dní.²¹

Židovský kalendář číslujeme od jara, prvního měsíce nisanu, který je rozhodující pro určení pořadí židovských svátků. Nisan připadá na březen-duben. Druhým měsícem je ijar (duben-květen), třetím sivan (květen-červen), čtvrtým tamuz (červen-červenec), pátým av (červene-srpen), šestým elul (srpen-září), sedmým tišri (září-říjen), osmým chešvan (říjen-listopad), devátým kislev (listopad-prosinec), desátým tevet (prosinec-leden), jedenáctým švat (leden-únor), dvanáctým adar 1. (únor-březen) a vkládaným třináctým měsícem je adar 2. (březen).

Svátky dělíme na vysoké, poutní a menší, všechny mají v kalendáři pevné místo. Poutní a velké svátky se opírají o ustanovení obsažená v Tóře, menší svátky vznikly na základě historických událostí důležitých pro izraelský lid.²² (Kalendář židovských svátků- příloha č.1)

4.2.1. Róš-ha-šana – Nový rok

Nový rok patří mezi vysoké svátky uvedený v kalendáři svátků a slavností :

„Mluv k Izraelcům: Prvního dne sedmého měsíce budete mít slavnost odpočínutí s pamětním vytrubováním a bohoslužebným shromážděním. Nebudete vykonávat žádnou všední práci, ale přinesete Hospodinu ohnivou oběť.“ (Lv 23; 24-25)

²¹ STERN, M. *Svátky v životě Židů*, s 17.

²² STERN, M. *Svátky v životě Židů*, s 20.

Je oslavou narozenin prvního člověka Adama, který byl stvořen šestého dne Stvoření. Lidé si připomínají, že Bůh Adamovi odpustil hříchy, a věří, že i jim Bůh jejich hříchy odpustí. Přípravným obdobím pro tento svátek je měsíc elul, proto v něm není žádný svátek ani den smutku. Jde o svátek, kdy lidé bilancují předechozí rok, své chování během tohoto roku, pro věřící je Nový rok také dnem soudu „jóm ha-dín“.²³ Jde o to se zastavit, ohlédnout se za svým životem. Nový rok je časem zúčtování v různých oblastech lidského života. Židé vzpomínají, ohlížejí se nazpět, a snaží se nahlédnout do své budoucnosti. Talmud říká, že na Nový rok jsou otevřeny tři knihy. Kniha zachráněných, kniha zavržených a kniha těch, kteří stojí mezi oběma. O těchto se rozhoduje až desátého dne tohoto svátku – v Den smíření. Budou-li shledáni hodnými, budou zapsáni k životu, jinak se zapíší mezi zavržené.²⁴

Nový rok je důležité datum, které je vítáno různými zvyky a doprovázeno mnoha symboly. Ve srovnání s křesťanským Novým rokem, který je doprovázen velkým hlukem majícím zahnat snad zlé duchy, se židovský Nový rok liší. I zde se setkáváme s hlukem, ne však s rámem, který přehluší vše ostatní. Při bohoslužbě se tento den troubí na zvláštní troubu šofar, která je vydlabaným rohem berana či kozla s uříznutou špičkou.²⁵

Tradice vyjmenovává deset důvodů, proč na šofar troubit. Jde o den, kdy se Bůh korunuje za Krále světa a při korunovacích je zvykem troubit. Šofar má také napomoci otevřít duše hříšníkům a obrátit je ke Stvořiteli během Deseti dní pokání. K pokání má pomoci také připomenutí daru Tóry na hoře Sinaj, kdy zazněl zvuk šofaru. Šofar má natolik pronikavý zvuk, že probudí v hříšnicích myšlenky na nápravu. Ke zvuku šofaru jsou přirovnávána slova proroků, dnem „šofaru a troubení“ bude dle proroctví Den závěrečného soudu. Zvuk šofaru připomíná vítězný ryk nepřátel při boření Chrámu a povinnost modlit se za jeho obnovu. Upevňuje také víru v návrat z exilu, připomíná oživení mrtvých, kteří dle proroctví „uslyší hlas šofaru“ a má připomenout Abrahamovu zkoušku – obětování syna Jicchaka, místo kterého byl nakonec obětován beran.²⁶

²³ STERN, M. *Svátky v životě Židů*, s 57.

²⁴ KUNETKA, F. *Židovský rok a jeho svátky*, s 72.

²⁵ De VRIES, S. P. *Židovské obřady a symboly*, s 72.

²⁶ DIVECKÝ, J. *Židovské svátky*, s 36.

Jídlo podávané na Róš-ha-šana má dlouhou tradici. Pečou se kulaté chleby chalot, které se dochucují medem, čímž si Židé vyprošují sladký požehnaný rok. Jí se kousek jablka, které se opět namáčí do medu. Jako symbol plodnosti se hojně jedí ryby, především kapr v rosolu. Tradičně se připravují rybí hlavy, hovězí mozeček a hovězí jazyk. Dále nechybí mrkev slazená medem, granátová jablka symbolizující přání, aby byl nadcházející rok plodný a záslužný. Podává se hovězí a drůbeží vývar, jídlo je zakončeno sladkostmi, např. koláči. Pije se bílé sladké víno, bílá barva symbolizuje čistotu. Do jídelníčku nepatří ořechy, na těch lpí špatné znamení a nikdo nechce, aby si jejich konzumací na sebe přivolal nepřízeň.²⁷

4.1.2. Jóm kipur – Den smíření

Den smíření je desátým dnem Nového roku, patří mezi svátky vysoké. Je nazýván „šabat všech šabatů“. Jedná se o den pracovního klidu, přísného postu a bohoslužebného shromáždění, jak stanovil Bůh:

„Desátého dne téhož sedmého měsíce bude den smíření. Budete mít bohoslužebné shromáždění; budete se pokořovat a přinesete ohnivou oběť Hospodinu. Toho dne nebude konat žádnou práci. Je to den smíření, kdy se za vás budou konat smířčí obřady před Hospodinem, vaším Bohem. Kdo se toho dne nebude pokořovat, bude vyobcován ze svého lidu. Kdyby někdo konal toho dne nějakou práci, vyhubím ho ze společenství jeho lidu. Nebudete vykonávat žádnou práci! To je provždy platné nařízení pro všechna vaše pokolení ve všech vašich sídlištích. Bude to pro vás den odpočinku, slavnost odpočinutí; budete se pokořovat od večera devátého dne toho měsíce, od jednoho večera do druhého budete zachovávat svůj den odpočinku“. (Lv 23; 27-32)

Jom kipur je dnem, kdy je zakázáno jídlo, pití, koupání, péče o tělo a manželský styk.²⁸

O velkém Dni smíření by Židé neměli přiznat pouze hříchy proti Bohu, ale mají litovat také všech hříchů, kterých se dopustili vůči lidem, omluvit se svým bližním a usmířit se s nimi. Teprve poté jim bude moci Bůh odpustit.²⁹

²⁷ STERN, M. *Svátky v životě Židů*, s 58.

²⁸ KUNETKA, F. *Židovský rok a jeho svátky*, s 77.

²⁹ STERN, M. *Svátky v životě Židů*, s 89.

4.1.3. Sukot – Svátek Stánků

Svátek Stánků – Sukot patří mezi poutní svátky a připadá na 15.-21. den měsíce tišri. Jde o podzimní biblický svátek, který trvá sedm dní a připomíná odchod Židů z egyptského zajetí. I tento svátek je zmíněn v Písmu:

„Mluv k Izraelcům: Od patnáctého dne téhož sedmého měsíce budou po sedm dní Hospodinovy slavnosti stánků. Prvního dne bude bohoslužebné shromáždění; nebudete konat žádnou všední práci. Po sedm dní budete přinášet Hospodinu ohnivou oběť, osmého dne budete mít bohoslužebné shromáždění a přinesete ohnivou oběť Hospodinu. To je slavnostní shromáždění, nebudete konat žádnou všední práci.“ (Lv 23; 34-36)

V Tóře se píše, že Židé odešli z města Ramses a utábořili se v místě, které se nazývalo Sukot. Stavbou sukot (chýší) si dodnes Židé připomínají odhodlání zotročeného národa opustit jistoty bohaté země a vydat se do nejisté pouště za svou svobodu. I dnes Židé opouští domovy a přesouvají se do provizorních chýší, kde jedí, učí se a pokud jsou teplé noci, tak v těchto chýších i spí. Svátek sukot je spojen se slavnostmi dožínek, s radostí ukončeného zemědělského roku.³⁰ V Tóře se dočítáme, jak dlouhou dobu bude svátek oslavován i o stáncích, které Židé každoročně staví:

„Nuže patnáctého dne sedmého měsíce, když sklídíte zemskou úrodu, budete po sedm dnů slavit slavnost Hospodinovu. Prvního dne bude slavnost odpočínutí i osmého dne bude slavnost odpočínutí. Prvého dne si vezmete plody ušlechtilých stromů, palmové ratolesti, větve myrtových keřů a potočních topolů a sedm dní se budete radovat před Hospodinem, svým Bohem. Tuto slavnost budete Hospodinu slavit po sedm dní v roce. To je pro vždy platné nařízení pro všechna vaše pokolení. Budete ji slavit v sedmém měsíci. Sedm dní budete bydlet ve stáncích; všichni domorodci v Izraeli budou bydlet ve stáncích, aby všechna vaše pokolení věděla, že jsem přechovával Izraelce ve stáncích, když jsem je vyvedl z egyptské země. Já jsem Hospodin, váš Bůh.“ (Lv 23; 39-43)

„Slavnost stánků budeš slavit po sedm dní, až shromáždíš úrodu ze svého humna a lisu. Při své slavnosti se budeš radovat ty i tvůj syn a tvá dcera, tvůj otrok a tvá otrokyně, lévijec i bezdomovec, sirotek a vdova, kteří žijí v tvých branách. Sedm dní budeš slavit

³⁰ DIVECKÝ, J. Židovské svátky, s 46.

slavnost Hospodina, svého Boha, na místě, které Hospodin vyvolí. Vždyť Hospodin, tvůj Bůh, ti požehná na veškeré tvé úrodě a při všem, co budeš dělat. Oddej se proto radosti.“
(Dt 16; 13-15)

Suka, hlavní symbol svátku, vypadá jako chýš, má nejméně tři stěny, střecha je tvořena přírodním materiálem. V Izraeli je užíváno palmových větví či rákosových rohoží, v Evropě větví jehličnanů. Suka musí být více zastíněna než prosluněna, v noci ale musí člověk vidět skrz „střechu“ hvězdy. Musí být také dostatečně veliká. Najíst se v ní musí pohodlně minimálně jeden člověk.³⁰

Stěny suky je zvykem vyzdobit. Nejčastěji se zdobí „čtyřmi druhy“ a sedmi plody, které charakterizují Izrael. Mezi „čtyři druhy“ patří ratolest datlové palmy lulav, citrusový plod etrog, myrtová větvíčka hadas a vrbový proutek arav. Vše se pevně spojí k sobě a při sváteční bohoslužbě se tímto svazkem třese na čtyři světové strany, nahoru a dolů, tím se naznačuje, že všude je možné hledat Boží přítomnost.³⁰

Izrael je zemí s nedostatkem vody a „čtyři druhy“ symbolizují touhu po životadárné tekutině. Lidé takto vyjadřují prosbu za tolik důležitou vodu. Vrba roste u potoka, myrta a etrog potřebují vydatně zavlažovat a palma oznamuje poutníkům oázu v poušti.³⁰

Stejně jako během roku, i na Sukot dbají Židé pohostinnosti a snaží se do suky zvát hosty. Rodinné příslušníky, přátele nebo ty, kteří vlastní suku nemají. Zvou se i hosté symboličtí, tzv. hosté vznešení. Těchto hostů je sedm, na každý den svátku jeden. Avraham, Jicchak, Jákob, Josef, Aharon, Moše a David. Všechny pojí to, že část svého života putovali bez jistoty přístřešku.³¹

4.1.4. Š'mini aceret a Simchat Tóra – Slavnost Tóry

Jde o dva dny biblických svátků, které připadají v Izraeli na 22. tišri, mimo Izrael na 22. a 23. tišri, svátek navazuje na sedm dní svátku Sukot.³²

Svátek pochází z doby vzniku Talmudu a vyjadřuje radost z toho, že četba Tóry nikdy nekončí. V tento den je přečten poslední úryvek Deuteronomia a začíná četba Genezis.³³

³¹ DIVECKÝ, J. *Židovské svátky*, s 48.

³² DIVECKÝ, J. *Židovské svátky*, s 50.

Každý týden je přečtena část Tóry, za rok je přečtena celá a začíná se číst nanovo. Den, kdy je dokončen roční cyklus četby a začíná nový, je právě Simchat Tóra - Svátek radosti z Tóry.³⁴

Předčítat v tento den závěrečný oddíl, nebo zahajovat novou četbu, je velká čest a vyznamenání. Ten, kdo je vybrán k závěrečnému čtení, je označován jako chatan Tóra, ženich Tóry. Chatan Berešit, ženich Počátku, uvádí čtení nové.³⁵

4.1.5. T“U bi-š’vat – Nový rok stromů

T“U bi-š’vat je svátek, který připadá na 15. ševat a je jedním z nejpobulárnějších svátků židovského kalendáře, protože je na tento den stanoveno málo příkazů a žádné zákazy.³⁶

Jde o menší svátek, který se slaví na znamení začínajícího jara v izraelské zemi. Připadá na dobu, kdy začínají kvést ovocné stromy, i hostina se tedy skládá ze slavnostního jídla z patnácti druhů ovoce, např. datlí či fiků. Školní mládež vysazuje stromky, čímž je zdůrazněna povinnost obnovy židovské vlasti. Svátek slavený v diaspoře připomíná spojení s Izraelem.³⁷

4.1.6. Purím

Svátek Purím připomíná vítězství nad Hamanem, ministrem perského krále Achašvéroše, který chtěl vyhladit židovský národ. Tyto události jsou popsány v knize Ester a udály se v letech 369-356 př. n. l., v době babylonského vyhnanství, které přišlo po zničení prvního Chrámu³⁸:

„Mordokaj pak tyto události sepsal a poslal dopisy všem Židům, blízkým i dalekým, ve všech krajinách krále Achašvéroše. Uložil jim, aby každým rokem slavili čtrnáctého a patnáctého dne měsíce adaru památku na dny, v nichž si Židé odpočinuli od svých nepřátel, a na měsíc, který jim přinesl zvrát, místo starosti radost, místo smutku den pohody; aby je slavili jako dny radostného hodování a aby posílali jeden druhému dárky a

³³ KUNETKA, F. *Židovský rok a jeho svátky*, s 68.

³⁴ DIVECKÝ, J. *Židovské svátky*, s 51.

³⁵ De VRIES, S. P. *Židovské obřady a symboly*, s 96.

³⁶ STERN, M. *Svátky v životě Židů*, s 149.

³⁷ KUNETKA, F. *Židovský rok a jeho svátky*, s 90.

³⁸ STERN, M. *Svátky v životě Židů*, s 159.

chudým dary. A Židé přijali za obyčej, co začali dělat a co jim Mordokaj napsal.“ (Est 9; 20-23)

Haman nenáviděl Židy, považoval je za nebezpečný národ a nenáviděl Mordokaje, věrného služebníka krále. Pro své plány dokázal získat i králův souhlas a vylosoval den, kdy chtěl zničit Židy – 13.adar (los-pur, proto purim). O jeho plánech se však dozvěděl Mordokaj a požádal o pomoc královnu Ester, ta sama byla židovského původu. Král její prosby za záchranu židovského národa vyslyšel a Haman s jeho věrnými byli pověšeni.³⁹

Purim každoročně připomíná, jaká je síla nenávisti a zároveň je symbolem opětovné záchrany. Součástí svátku je purimová oslava, které předchází postní den, Esterin půst. Tento den je vzpomínkou na královnu Ester, která musela předstoupit před krále. Než tak učinila, tři dny se postila a prosila Boha o pomoc.⁴⁰

4.1.7. *Pesach – Oslava odchodu z Egypta*

Stejně jako Sukot i Pesach je poutním svátkem a Židé jej oslavují 14.-22. den nisanu. Jedná se o první měsíc židovského kalendáře, začíná jaro. Nisan je měsíc zázraků. V Tóře je nazýván měsícem klasů, název Pesach dostává později.⁴¹ I svátek Pesach je uveden v kalendáři svátků a oslav:

„Čtrnáctého dne prvního měsíce navečer bude Hospodinův hod beránka. Patnáctého dne téhož měsíce začne Hospodinova slavnost nekvašených chlebů; po sedm dní budete jíst nekvašené chleby. Prvého dne budete mít bohoslužebné shromáždění; nebudete konat žádnou všední práci. Po sedm dní budete přinášet ohnivou oběť Hospodinu. Sedmého dne bude bohoslužebné shromáždění; nebudete konat žádnou všední práci.” (Lv 23; 5-8)

„Dbej na měsíc ábíď (to je měsíc klasů), abys slavil hod beránka Hospodinu, svému Bohu, protože tě Hospodin, tvůj Bůh, v měsíci ábídu vyvedl v noci z Egypta. Hospodinu, svému Bohu, budeš obětovat hod beránka z bravu nebo skotu na místě, které Hospodin vyvolí, aby tam přebývalo jeho jméno. Nebudeš při něm jíst nic kvašeného. Po sedm dní budeš při něm jíst nekvašené chleby, chléb poroby, neboť jsi chvatně vyšel z egyptské země.

³⁹ DIVECKÝ, J. *Židovské svátky*, s 61.

⁴⁰ De VRIES, S. P. *Židovské obřady a symboly*, s 112.

⁴¹ STERN, M. *Svátky v životě židů*, s 165.

Po všechny dny svého života si budeš připomínat den, kdy jsi vyšel z egyptské země. Na celém tvém území se u tebe po sedm dní neuvidí kvas. Z masa, které připravíš prvního dne navečer, nezůstane nic přes noc do rána.“ (Dt 16; 1-4)

Nisan je měsícem vyvedení Židů z egyptského zajetí, což je nejdůležitější událost v židovských dějinách. Vyvedením začíná historie izraelského lidu.⁴²

Od tohoto data sledujeme historii praotců, jejich životy jako vzor, jejich úsilí jako ideál. Dějiny jsou očekáváním a nadějí pro židovské potomky. Jákobův lid žil v Kenaánu, později částečně v Egyptě. Z rodiny byl kmen, ten se rozrostl v milionový národ. V Egyptě byli milionem otroků, když byli vyvedeni, stali se milionem svobodných lidí, stali se svobodným národem.⁴²

Dalším symbolem je pesachový beránek. Celý Egypt byl potrestán deseti ranami, které na něj uvrhl jako svůj trest sám Bůh. V noci zemřelo v Egyptě vše prvorozené. *„Když nastala půlnoc, pobil Hospodin v egyptské zemi všechno prvorozené, od prvorozeného syna faraónova, který seděl na jeho trůnu, až po prvorozeného syna zajatce v žalární kobce, i všechno prvorozené z dobytka.*“ (Ex 12; 29). Pro Hebrejce začínala svoboda.⁴³

Na příkaz Boha pojedli beránka, a krví potřeli vnitřní stranu veřejí a prahy svých domů. *„Pak vezmou trochu krve a potřou jí obě veřeje i nadpraží u domů, v nichž jej budou jíst...“* (Ex 12; 7) Zvenku domy neoznačili. Záhuba desáté rány se židovských obydlí nedotkla, byli ušetřeni. Jejich domy byly překročeny. Pesach je tedy svátkem překročení.⁴⁴

Na cestu si Židé upekli nekvašený chléb – macesy. Macesy byly upečeny pouze z mouky a vody, představovaly nouzi otroctví. Zároveň mají připomínat odchod na svobodu, jsou nazývány chlebem svobody.⁴⁵ K nekvašenému chlebu a beránku patří také hořké byliny – maror, které označovaly trpký život v Egyptě.⁴⁴

Pesach je svátkem jara a znovuzrození dějin izraelského lidu.

⁴² De VRIES, S. P. *Židovské obřady a symboly*, s 113.

⁴³ KIRSTE, R.; SCHULTZE, H.; TWORUSCHKA, U. *Svátky světových náboženství*, s 26.

⁴⁴ De VRIES, S. P. *Židovské obřady a symboly*, s 114.

⁴⁵ SPIEGEL, P. *Kdo jsou Židé?*, s 193.

4.1.8. La“G ba-omer – „33. den omeru“

Jde o menší svátek připadající na 18. den měsíce ijaru. Připomíná období Bar Kochbova povstání, kdy podlehl mnoho žáků rabiho Akivy epidemii moru. Epidemie ustala právě 18. ijaru. Jde o den, kdy neplatí žádná omezení, na školách v Izraeli se v tento den nevyučuje, na univerzitách se slaví den studentstva.⁴⁶

4.1.9. Šavuot – Svátek týdnů

Posledním svátkem vycházejícím z kalendáře svátků a slavností je svátek Šavuot:

„Potom si odpočítáte ode dne po dni odpočinku, ode dne, kdy jste přinesli snopek k oběti podáváníí, plných sedm týdnů. Ke dni po sedmém dni odpočinku napočítáte padesát dní a pak přinesete Hospodinovu novou případnou oběť. Přinesete ze svých sídlišť chléb k oběti podáváníí; budou to dva chleby ze dvou desetin éfy bílé mouky, budou upečeny kvašené, jakožto prvotiny Hospodinu. S chlebem přivedete sedm ročních beránků bez vady, jednoho mladého býčka a dva berany. To bude zápalná oběť Hospodinu s příslušnými přidavnými oběťmi a úlitbami, ohnivá oběť, libá vůně pro Hospodina. Také připravíte jednoho kozla k oběti za hřích a dva roční beránky k hodu oběti pokojné. Kněz to nabídne Hospodinu podáváním i s chlebem z prvotin jako oběť podáváníí, včetně obou beránků. Bude to svaté Hospodinu, určené pro kněze. V týž den svoláte lid. Budete mít bohoslužebné shromáždění; nebudete konat žádnou všední práci. To je provždy platné nařízení pro všechna vaše pokolení ve všech vašich sídlištích.“ (Lv 23; 15-21)

„Odpočítáš si sedm týdnů. Od chvíle, kdy přiložíš srp ke stojícímu obilí, začneš počítat sedm týdnů. Pak budeš slavit Hospodinu, svému Bohu, slavnost týdnů. Dáš dobrovolně podle své možnosti z toho, v čem ti Hospodin, tvůj Bůh, požehná.“ (Dt 16; 9-10)

Tento svátek připadá na 6. - 7. den sivanu. Jedná se o svátek, který probíhá současně s křesťanskými letnicemi. Tento svátek je oslavován v Izraeli jeden den, v diaspoře dny dva. Svátek týdnů trvá pouze dva dny, název však vyplývá z toho, že slavnost koná sedm týdnů po Pesachu, přesně padesátý den. Stejná časová vzdálenost je i mezi křesťanskými Velikonocemi a letnicemi.⁴⁷

⁴⁶ KUNETKA, F. *Židovský rok a jeho svátky*, s 90.

⁴⁷ SPIEGEL, P. *Kdo jsou Židé?*, s 199.

V Tóře je svátek nazýván svátkem týdnů, je také označován jako svátek úrody, svátek prvních plodů či dožínky. Zdůrazňuje se spojitost mezi Pesachem a Šavuotem. Na Pesach sklizeň začíná, na Šavuot končí. Synagogy se vyzdobí květinami stejně jako samotné Tóry. To připomíná zemědělský charakter svátku.⁴⁸

Pesach oslavuje svobodu, Šavuot připomíná chvíli, kdy byla Židům dána Tóra, čas zjevení Boha na hoře Sinaj. Mojžíš obdržel od Boha Tóru a předal izraelskému lidu 613 příkazů a zákazů. Lid je přijal za všechny generace, dle rabínů stál na hoře Sinaj každý Žid osobně.⁴⁹

V době mezi Pesachem a Šavuotem prošli Židé v poušti duchovní očistou a mohli předstoupit před Boha. K tomu mělo dojít 6.sivanu a tento den se svátek slaví. Čtení deseti Božích přikázání je hlavním tématem bohoslužby. Čte se také kniha Rút, jejíž příběh spadá do doby žní. V té době se přihlásila k židovskému náboženství a stala se součástí izraelského lidu. Je pramatí krále Davida, z jehož rodu má přijít Mesiáš, na kterého Židé stále čekají.⁴⁹

I s tímto svátkem je spojeno jídlo. Židé jedí pouze mléčná jídla, maso se vynechává.⁵⁰

4.2. Křesťanský liturgický rok

Křesťanský kalendář je rozdělen na dny, týdny, měsíce a roky, jeho základem je gregoriánský či juliánský kalendář. Rozlišujeme dva časové faktory: rok počítaný jako solární, trvající 365 dní, počínající prvním lednem a určující křesťanský letopočet. Dále rok církevní, jehož počátek staví západní církev na první den adventu. Letopočet začíná rokem 0, který je původně považován za rok Kristova narození. Církevní rok se odvíjí od velkých křesťanských svátků.⁵⁰

Jak jsem již zmínila, za počátek liturgického roku je dnes považován první den adventu. Tak tomu ale nebylo vždy. Ani začátek občanského roku nebýval v křesťanském světě ve středověku jednotný. Od roku 45 před naším letopočtem přeložil juliánský kalendář Gaia

⁴⁸ SPIEGEL, P. *Kdo jsou Židé?*, s 201.

⁴⁹ SPIEGEL, P. *Kdo jsou Židé?*, s 202.

⁵⁰ KIRSTE, R.; SCHULTZE, H.; TWORUSCHKA, U. *Svátky světových náboženství*, s 36.

Julia Caesara římský Nový rok z prvního března na první leden. Přesto se první březen jako začátek roku udržel až do 8. století ve Francké říši, v Benátkách až do roku 1797. Ve Francii začínal rok do 15. století Velikonocemi, Vánoce ve Skandinávii a v Německu.⁵¹

Týden hraje důležitou roli v ročním cyklu. Neděle se pro Kristovo vzkříšení stala „dnem Páně“, dnem svátečním. Měsíce vycházejí z římského (juliánského) kalendáře, i z upraveného gregoriánského kalendáře. Jména měsíců jsou odvozena od názvů čísel a jmen bohů (viz. příloha č. 2).⁵⁰

Můžeme se domnívat, že liturgický rok je jakýmsi kopírováním Ježíšova života. Od očekávání jeho narození přes vtělení, veřejnou činnost, utrpení, zmrtvýchvstání, až k seslání Ducha a Ježíšovu druhému příchodu. Je ale jisté, že se liturgický rok nevytvářel v tomto smyslu, jeho počátek je ve velikonočním tajemství. Kristovo velikonoční tajemství je pramenem a středem liturgického roku. Již od počátku je Pascha slavena každou nedělí, brzy následuje roční Pascha, která se postupně vyvíjí ve velikonoční sváteční okruh s přípravným obdobím a svátečním dozvukem. Tento okruh začíná Popeleční středou a končí Svatodušní nedělí, celkově tedy trvá 13,5 týdne. Stejně tak se ve sváteční okruh s přípravou a svátečním dozvukem vyvinula i výroční oslava na památku Kristova narození, vánoční sváteční okruh. Tento okruh začíná první adventní nedělí a končí nedělí po Zjevení Páně. Období mezi těmito dvěma okruhy se nazývá „liturgické mezidobí“. Mezidobí začíná pondělím po Křtu Páně a končí v sobotu před první adventní nedělí. Liturgický rok je mnohdy srovnáván se stavbou katedrály. Velikonoční okruh symbolizuje hlavní loď, vánoční okruh představuje atrium, svátky svatých mají funkci obvodového věnce kaplí.⁵²

⁵¹ ADAM, A. *Liturgický rok*, s 39.

⁵² ADAM, A. *Liturgický rok*, s 40.

4.2.1. Velikonoce a jejich sváteční okruh

Velikonocemi si věřící připomínají ukřižování a zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Tuto událost nacházíme popsanou též v Písmu:

„...Proč hledáte živého mezi mrtvými? Není zde, byl vzkříšen. Vzpomeňte si, jak vám řekl, když byl ještě v Galileji, že Syn člověka musí být vydán do rukou hříšných lidí, být ukřižován a třetího dne vstát.“ (L 24;5-7)

Zprvu si křesťané pravidelně připomínali památku smrti a zmrtvýchvstání Krista pravidelně v neděli. Není ale pochyb, že také židovský svátek Pesach dostal pro křesťany nový smysl. Stejně tak, jako beránek byl obětován Kristus. Apoštolské obce intenzivně slavily památku křesťanského velikonočního tajemství ve dnech židovského Pesachu. V židokřesťanských obcích dochází k odpoutání od židovského Pesachu pomalu. Křesťanské Velikonoce jsou výslovně jmenovány až ve 2. století. Nicejský koncil v roce 325 vydává předpis, kdy se mají Velikonoce slavit a odděluje tím velikonoční slavnosti od židovského Pesachu. Toto datum připadá vždy na neděli po prvním jarním úplňku. Jde o kolísavé datum v rozmezí od 22. března do 25. dubna. To způsobuje, že se velká část liturgického roku dostává do pohybu. Nová doba však přináší snahu o fixaci velikonočního termínu, mnozí vědci pokládají za datum Kristova ukřižování 7. dubna 30, neděle 9. dubna 30 by byla dnem zmrtvýchvstání Ježíše Krista.⁵³

Velikonoční okruh začíná již od 7. století čtyřicetidenním obdobím půstu na Popeleční středu. Tento den je také nazýván lidově Škaredá, Černá, Bláznivá středa či Adamův den. Lidé se tento den sešli v kostele na tichou mši a až do Bílé soboty byl od tohoto dne zakryt obraz na hlavním oltáři fialovým plátnem. Toto plátno se nazývalo „hladové sukno“, což symbolizovalo půst. Mnoho křesťanských věřících přizpůsobovalo půstu i svůj oděv, ženy neoblékaly pestré šátky a nosily pouze tmavé šaty.⁵⁴

Do tohoto čtyřicetidenního postního období spadá celkem šest postních nedělí, v nichž sehrávají hlavní úlohu především lidové obyčeje. První postní neděle může začít ve dnech od 8. února do 14. března. Tato neděle byla v českém prostředí nazývána také černá

⁵³ ADAM, A. *Liturgický rok*, s 62-65.

⁵⁴ VONDRUŠKA, V. *Církevní rok a lidové obyčeje*, s 50.

neděle, pravděpodobně podle toho, že během půstu ženy odkládaly již zmíněné pestré oblečení a volily spíše černou barvu. Další označení je neděle pučálka podle pokrmu z namočeného chleba a usmaženého hrachu. Druhá neděle byla nazývána prazná podle postního jídla pražma. Třetí potom kýchavná podle pověry, že kolikrát tuto neděli člověk kýchne, tolik let bude ještě žít, jinde že za tolik let zemře. Čtvrtá postní neděle byla nedělí, kdy bylo možné uvolnit postní kázeň, odtud také její název družebná. Pátá postní neděle smrtelná či smrtná byla těsně před Velikonocemi. Kříže na oltářích v kostelech se zahalovaly, ve slovanském světě byl rozšířen zvyk vynášení smrti - Marony. Šestá postní neděle připomíná památku Kristova vjezdu do Jeruzaléma, nazývaná květnou nedělí. Název pochází zřejmě od palmových ratolestí, kterými byl vítán přijíždějící Kristus.⁵⁵

Poslední týden čtyřicetidenního půstu před Velikonocemi je nazýván pašijový týden. Do tohoto týdne patří sazometná středa, středa před Božím hodem velikonočním. Liturgicky patří ještě k postní době.⁵⁶

Dobu mezi čtyřicetidenním půstem a Božím hodem velikonočním nazýváme „velikonoční třídění“. Od 2. století se k němu počítal Velký pátek, Bílá sobota a Neděle Zmrtvýchvstání. Ve středověku zvítězila myšlenka zdůraznit samostatný celek umučení Páně, byla vydělena velikonoční neděle a přidán Zelený čtvrtek. Třídění začíná večerní mší na zelený čtvrtek a končí nešporami v Neděli Zmrtvýchvstání.⁵⁷

Zelený čtvrtek je připomínkou Ježíšovy poslední večeře, Ježíše a učedníků, která je líčena v evangeliích (Mt 26; 17-29, L 22; 7-23) a při ní konaný obřad mytí nohou (J 13; 1-20). Tyto události si církev připomíná čtením evangelia, běžným se stalo přijímání večeře Páně. Dodnes se dodržuje obřad umývání nohou papežem a římskokatolickými biskupy. Při mši zazní naposledy kostelní zvony, poté umlknou až do Bílé soboty. Zvony „odlétají do Říma“.⁵⁷

Velký pátek je dnem Kristovy smrti. V katolické liturgii je dnem hlubokého smutku, ale také smutečným půstem. Jde o Ježíšova slova o době, v níž se učedníci postí, protože je jim odňat ženich. Tato slova se vztahovala na dny Kristovy smrti a jeho spočinutí v hrobě.

⁵⁵ VONDRUŠKA, V. *Církevní rok a lidové obyčeje*, s 53.

⁵⁶ VONDRUŠKA, V. *Církevní rok a lidové obyčeje*, s 55.

⁵⁷ SALAJKA, M. *Kalendář, osobní jména a křesťanské svátky*, s 127-128.

Tento půst byl zakořeněn ve vědomí staré církve natolik, že se na Západě mnohdy přenášel na všechny pátky a soboty v roce. Svědectví o půstu na Velký pátek a Bílou sobotu spadají až do 2. století. Jednalo se o půst, při němž se nesmělo požit žádné jídlo ani pití.⁵⁸

Bílá sobota je dnem Kristova spočinutí v hrobě. Ve staré církvi přicházeli katechumeni pro křest, aby mohli společně s obcí prožít velký svátek, vzkříšení Ježíše. Církev očekává Vzkříšení, všechny obřady se vykonávají v noci, začínají, až když začne noc a skončí před nedělním svítáním.⁵⁹

Velikonoční neděle neměla původně žádnou vlastní liturgii, protože bohoslužba velikonoční noci trvala až do časného rána. Na mnoha farnostech však mnoho věřících navštěvuje velikonoční nešpory, čímž se vytváří smysluplný závěr velikonočního třídenního cyklu.⁶⁰

Z hlediska zvyků české lidu bylo nejvýznamnějším dnem velikonočního cyklu velikonoční pondělí. Nemá sice žádné významné liturgické úkony, odbývá se ale pomlázka. Zvyk je zřejmě velice starý, stejně jako zdobení vajíček – kraslic.⁶¹

4.2.2. *Velikonoční doba, padesátidení*

Padesátidení je časem ke zklidnění po Velikonocích. I v této době je slaveno Kristovo velikonoční tajemství. Padesátidení má vzor v židovském kalendáři, v „týdenním svátku“, padesát dní po svátku nekvašených chlebů. Padesát dní od neděle Zmrtvýchvstání Páně do neděle Soslání Ducha svatého se slaví jako jeden sváteční den.⁶²

Prvních osm dní této doby tvoří velikonoční oktáv. Označujeme jej také jako malý oktáv, celé sedmitýdenní období poté velký oktáv. Dříve se tento týden nazýval také Bílý týden či Týden bílých šatů. Dodnes je běžné první přijímání dětí o Bílé neděli, které se vžilo v osmnáctém století. Bílá neděle je druhou nedělí velikonoční, Letnice (slavnost Soslání Ducha svatého) jsou osmou nedělí a závěrem padesátidení.⁶³

⁵⁸ ADAM A. *Liturgický rok*, s 74.

⁵⁹ SALAJKA, M. *Kalendář, osobní jména a křesťanské svátky*, s 130.

⁶⁰ ADAM, A. *Liturgický rok*, s 88.

⁶¹ VONDRUŠKA, V. *Církevní rok a lidové obyčeje*, s 57.

⁶² ADAM, A. *Liturgický rok*, s 88-89.

⁶³ ADAM, A. *Liturgický rok*, s 91.

Podle evangelia odešel Kristus čtyřicet dnů po svém vzkříšení s apoštoly na Olivetskou horu a tam byl před jejich zraky vzat vzhůru a oblaka jim ho zastřela. I toto datum je pohyblivé a připadá na čtvrtek čtyřicet dnů po velikonoční neděli.⁶⁴

Padesátý den po Velikonocích na svatodušní neděli dochází k ukončení velikonoční doby. Jedná se o svátek Soslání Ducha svatého, v lidovém prostředí označován jako letnice. Tento svátek připadá na 10. květen až 13. červen.⁶⁵

4.2.3. *Svátky liturgického mezidobí*

Letnice ukončují celý velikonoční okruh a nastává liturgické mezidobí, do kterého spadá několik důležitých svátků. V liturgickém roce mají své místo také svátky svatých, které mají křesťanům připomínat Ježíšovu matku, apoštoly, mučedníky, ale i mnoho svatých mužů a žen všech stavů a společenských vrstev, kteří Krista následovali. Tyto svátky ale nejsou předmětem této práce (viz. příloha č. 3).

Slavnost Nejsvětější Trojice je prvním svátkem liturgického mezidobí připadající na červen. Učení o Trojici patří ke složitým komplexům křesťanské dogmatiky, k jehož zformulování bylo zapotřebí několika staletí.⁶⁶ Nakonec jej zavedl Jan XXII. v exilu v Avignonu roku 1334 pro celou církev a slaví se v neděli po Letnicích.⁶⁷

Sváteční modlitba začíná chválou trojjediného Boha, vstupní modlitba vyslovuje podobně jako závěrečná prosba, „abychom toto tajemství v pravé víře vyznávali, abychom hlásali jedinou věčnou slávu a klaněli se společné svrchované moci jediného božství ve třech osobách“.⁶⁸

Slavnost Těla a krve Páně následuje deset dní po Letnicích, ve čtvrtek po neděli Nejsvětější Trojice. Raný středověk byl obdobím, kdy docházelo ke sporům o pojetí Večeře Páně. Ty vedly k demonstrativnímu vystavování eucharistií (chléb a víno jako tělo a krev Krista). V roce 1209 měla Juliana z Lutychu vidění, kdy na Měsíci v úplňku zahlédla temné místo. Měsíc chápala jako církev a temné místo jako chybějící svátek. Tento svátek byl zaveden nejprve diecézí Lutych v roce 1246. V Německu se prosadil pod

⁶⁴ VONDRUŠKA, V. *Církevní rok a lidové obyčeje*, s 62.

⁶⁵ VONDRUŠKA, V. *Církevní rok a lidové obyčeje*, s 64.

⁶⁶ KIRSTE, R.; SCHULTZE, H.; TWORUSCHKA, U. *Svátky světových náboženství*, s 54.

⁶⁷ ADAM, A. *Liturgický rok*, s 161.

názvem „Fronleichnam“, Tělo Páně. Při Večeři Páně přijímají věřící „živého Pána Krista“.⁶⁸

Slavnost Nejsvětějšího srdce Ježíšova oslavují křesťané třetí pátek po Seslání Ducha svatého. Jedná se o svátek, který uctívá Bohočlověka, jeho lásku, která je symbolizována jeho srdcem.⁶⁸

Slavnost Ježíše Krista Krále připadá na poslední říjnovou neděli, na poslední neděli v liturgickém mezidobí. Tento svátek vděčí za svůj vznik papeži Piu XI. (1925). Rozvíjel myšlenku, že nejúčinnějším lékem proti nástrahám doby je uznání Kristovy královské vlády. Plody této vlády jsou „přiměřená svoboda, řád, klid, svornost a pokoj“.⁶⁹

Svátek Proměnění Páně připadá na 6. srpna. Základem jsou tři souhlasné zprávy evangelií, podle nichž vystoupil Ježíš v doprovodu Petra, Jakuba a Jana na vysokou horu, došlo k Božímu zjevení, když z mraku zvolal hlas⁷⁰: „*To jest můj milovaný Syn, kterého jsem si vyvolil; toho poslouchejte.*“ (Mt 17; 5)

Svátek Povýšení svatého kříže 14. září. Zpočátku byl kříž, na němž Ježíš utrpěl smrt pouze materiálním nástrojem jeho popravy, od doby apoštolské je symbolem jeho obětní smrti, ztělesněním Krista samého a křesťanské víry vůbec. Svátek uctívání kříže je znám již od 4. století.⁷¹

⁶⁸ ADAM, A. *Liturgický rok*, s 167.

⁶⁹ ADAM, A. *Liturgický rok*, s 170.

⁷⁰ ADAM, A. *Liturgický rok*, s 173.

⁷¹ ADAM, A. *Liturgický rok*, s 174.

5. Chanuka a Vánoce

5.1. Chanuka – vysvěcení chrámu

Svátek Chanuka je vykládán jako svátek, který začíná 25. den měsíce kislev. Název Chanuka můžeme rozdělit na chanú – utábořili se k boji a ka – hebrejská číslovka 25, popř. 25. dne. Připomíná období Makabejských, s nimiž je tento svátek spjatý, jde o svátek trvající osm dní, během nichž se nesmí držet půst a pronášet pohřební projevy.⁷²

Boj Makabejských nebyl veden náboženským fanatismem, šlo o zachování hodnot a praxe židovské tradice, má být oslavován jako zázrak světla, ne boje o vítězství Makabejských. Jejich hrdinské činy nebyly zařazeny do Talmudu, jelikož Makabejští nepocházeli z rodu Davidova, patří tedy Chanuka k několika málo svátkům, jejichž původ není biblický nýbrž historický, jedná se tedy o svátek, který řadíme do skupiny menších svátků.⁷³

Chanuka znamená vysvěcení, s tímto svátkem tedy pojíme událost znovuzasvěcení Druhého jeruzalémského chrámu, který obnovil Ezdráš po návratu z babylonského exilu v roce 516 před naším letopočtem. O 500 let později je znám jako „Herodův chrám“, jelikož jej Herodes obnovil celý jako komplex. Po dalším století, tedy v roce 70 našeho letopočtu, byl zničen jeruzalémský Chrám římskými legiemi a současně byla násilně ukončena existence židovského státu. Z celé chrámové soustavy zbylo jen několik řad kamenů, kterým se později začalo říkat „zed' nářků“.⁷⁴

Chanuka je spojena s druhým vysvěcením Druhého chrámu, které souvisí s několika událostmi osudového historického vývoje.⁷⁴

Alexandr Veliký se při svých taženích do Asie dostal i do Izraele a dobyl přístavní město Ako. Dále chtěl zaútočit na Jeruzalém. Spojence získal v Samařanech, kteří vedli s Židy vnitřní válku. Když přitáhli k městu, vyšel jim vstříc velekněz Šimon a 80 kněží. Šimonovi se podařilo s Alexandrem vyjednat, aby s Židy a jejich náboženstvím nebojoval a se Samařany se nespojoval. Za to dostal Alexandr Jeruzalém mírovou cestou, s obyvateli

⁷² STERN, M. *Svátky v životě židů*, s 129.

⁷³ STERN, M. *Svátky v životě židů*, s 130.

⁷⁴ De VRIES, S. P. *Židovské obřady a symboly*, s 98.

uzavřel mír a přátelství. Šimon slíbil, že pokud se nějakému knězi do roka narodí syn, dostane jméno po císaři, bude se jmenovat Alexandr.⁷⁵ Za Alexandrově vlády se Židům dařilo velmi dobře, což pokračovalo i krátce po jeho smrti.⁷⁶

Po Alexandrově smrti se říše rozpadla a Izrael ovládly postupně dvě říše. V době vlády egyptských Ptolemájovců žil národ v míru a svobodě, změna přišla s vládou syrských Seleukovců. Král Antiochos III. ovládl mnohonárodnostní stát a pokusil se o násilnou helenizaci, čímž chtěl zemi sjednotit. Začala helenizace Izraele, což se projevilo stavbou Chrámu a sportovišť, vznikaly filozofické školy. Došlo k rozdělení židovského obyvatelstva na dvě skupiny. Bohatí byli ochotni helenizaci přijmout, věřící venkované se stavěli na odpor.⁷⁶

Ještě hůře se dařilo za vlády krále Antiocha Epifana IV., zvaného též „Pomatený“, který chtěl prosadit helenizaci židovského národa násilím a zabraňoval příkazům obřízky a šabatu.⁷⁷

Začalo období morálního útisku a židovského utrpení. Jeruzalémský Chrám byl zasvěcen bohu Diovi a Židům byly zakázány všechny náboženské projevy.⁷⁸

V samém centru židovství dochází k osudovému boji proti helénistické civilizaci, utváří se konzervativní strana spjatá s původním judaismem založeným na Tóře a tradici. Tito stoupcenci se nazývají chasidé, tedy zbožní.⁷⁹

V roce 167 před našim letopočtem se chasidé vzchopili pod vedením postaršího muže Matitjáše z kněžského rodu Hasmonejců. Ten ale následujícího roku umírá a na jeho místo nastupuje Juda, jeden z Matitjášových synů, který měl pověst nejlepšího vojevůdce. Počet stoupcenců stále rostl, vznikla armáda.⁸⁰

Judovi a jeho přívržencům se dařilo, v jednotlivých bitvách nad Syřany vítězili. S Judovým jménem se začal pojít přídomek „makabi“, důvod není znám.⁸⁰

⁷⁵ STERN, M. *Svátky v životě židů*, s 130.

⁷⁶ SPIEGEL, P. *Kdo jsou Židé?*, s 181.

⁷⁷ STERN, M. *Svátky v životě židů*, s 130.

⁷⁸ De VRIES, S. P. *Židovské obřady a symboly*, s 100.

⁷⁹ De VRIES, S. P. *Židovské obřady a symboly*, s 99.

⁸⁰ DIVECKÝ, J. *Židovské svátky*, s 52.

V následujících třech letech vyhnal Juda Makabi Syřany ze země, která patřila židovským praotcům. V roce 164 před naším letopočtem, 25. dne měsíce kislevu (1 Mak), vtrhla armáda Makabejců pod vedením Judy do Jeruzaléma a obsadila nádvoří před Chrámem. Byl to den, kdy uplynuly čtyři roky od chvíle, kdy Antiochos obsadil tuto židovskou svatyni a zasvětil ji pohanskému Diovi.⁸⁰

Bitva byla vyhrána, trvalo však dalších 25 let, než došlo k politické nezávislosti. I ta byla dočasná, o generaci později byla syrská nadvláda vystřídána římskou. Kulturní boj ale skončil vítězstvím, Jeruzalém byl zachráněn a židovství zachováno navždy.⁸¹

Chrám byl vyčištěn a znovu vysvěcen. Všude plála světla, na chrámovém nádvoří byla vyrovnána kopí Makabejců ověncena plamínky a jejich záře osvětlovala celé město. Všem bylo zvěstováno vítězství Makabejců.⁸¹ V Písmu je psáno:

„Dvacátého pátého dne devátého měsíce (je to měsíc kislev) roku stého čtyřicátého osmého, vstali časně ráno a na novém oltáři přinesli oběť podle Zákona. Bylo to právě ve výroční den, kdy svatyni znesvětili pohané, ve kterém byla nyní znovu posvěcena zpěvem žalmů s citarami, harfami a cymbály. Všechn lid padl na tvář, klaněl se a dobrořečil Nebi, že jim dopřálo zdar. Osm dní slavili posvěcení oltáře, s radostí přinášeli zápalné oběti, obětovali oběti za záchránění a oběti chvály. Průčelí chrámu ozdobili zlatými věnci a štítky, obnovili vstupní bránu u kněžské místnosti a zavěsili dveře. Lid prožíval velikou radost, že byla odčiněna potupa způsobená pohany. Juda, jeho bratři a celé shromáždění Izraele se usnesli, že každoročně od dvacátého pátého dne měsíce kislevu budou osmidenním veselím a díkůvzdáním slavit posvěcení oltáře“ (1 Mak 4; 52-59)

Další tradice uchovala příběh o zázraku, který vysvětluje, proč slaví Židé Chanuku jako svátek světla.

Když byl Chrám očištěn a zbaven všech stop pohanské bohoslužby, měla být zapálena světla. Ukázalo se ale, že džbánek s vysvěceným olejem se zachoval pouze jeden, pouze jeden zůstal rituálně čistý. Olej stačil na jediný den, stal se však zázrak a světlo hořelo celých osm dní, kterých bylo potřeba na výrobu nového, čerstvého oleje.⁸²

⁸¹ De VRIES, S. P. *Židovské obřady a symboly*, s 101.

⁸² SPIEGEL, P. *Kdo jsou Židé?*, s 182.

Na památku těchto událostí slaví Židé svátek Chanuka, Svátek vysvěcení. Začíná 25. dne měsíce kislevu a trvá osm dní. Připomíná Izrael, boj proti helénismu a vítězství Makabejců, kteří zajistili trvalou duchovní nezávislost judaismu pokračující až do dnešních dní a nezlomenou sebevětším odporem, jako bylo například před šedesáti lety období Šoa - holocaust.⁸³

Při oslavě Chanuka musí být přítomna celá rodina a zapalují se chanukové svíčky. Chanukový svícen (příloha č. 4) by si měl zapálit každý jednotlivě, poté otec rodiny zapaluje jeden hlavní. Lidé žijící sami zapalují svícen individuálně. Přes celý osmidenní svátek postaví každá z rodin svícen s osmi svíčkami a jednou navíc, tzv. šamašem – služebníkem, na místo, na které je dobře vidět. Nejlépe na okno.⁸⁴ Od středověku je znám obyčej umisťovat chanukiji také v synagoze u její jižní zdi. To imituje postavení menory v Chrámu.⁸⁵

Obřad rozsvěcování svícnu má daný řád. Nejprve se zapálí pomocná svíce, drží se v rukou a říká se požehnání: *„Požehnaný jsi, Hospodine, náš Bože, králi světa, který nás posvětil svými příkazy a nařídil nám rozsvěcovat světlo Chanuky. Požehnaný jsi, Hospodine, náš Bože, králi světa, který prokazoval divy našim otcům až do této doby.“* První večer se dále říká: *„Požehnaný jsi, Hospodine, náš Bože, králi světa, který nás zachoval při životě a uchoval nás a dal nám dosáhnout tohoto času.“*⁸⁶

Poté dojde k zažehnutí svíček a říká se tato modlitba: *„Tato světla rozsvěcujeme za divy a zázraky, za pomoc a zásahy, které jsi konal pro naše otce ve dnech té doby skrze své posvěcené kněze (makabejské). Po všech osm dní Chanuky jsou tato světla posvátná a není nám dovoleno je používat, pouze se na ně dívat, abychom děkovali a zpívali chválu tvému velikému jménu za tvé divy a zázraky a za tvou pomoc.“*⁸⁶

Svíčky se umisťují do jednotlivých svícňů vždy zprava doleva, ale zapalují se zleva doprava. Každý chanukový večer by měly hořet půl hodiny. Na šabat chanuka se musí

⁸³ De VRIES, S. P. *Židovské obřady a symboly*, s 101.

⁸⁴ STERN, M. *Svátky v životě židů*, s 131.

⁸⁵ NOSEK, B.; DAMOHORSKÁ P. *Židovské tradice a zvyky*, s 242.

⁸⁶ KUNETKA, F. *Židovský rok a jeho svátky*, s 84.

rozsvítit o hodinu dříve, tedy hodinu před rozsvícením šabatových svíček. O šabatu hoří chanukový svícen nejméně hodinu a půl.⁸⁷

Jakmile dojde k rozsvícení šabatových svíček, nesmí se do konce šabatu a do začátku havdaly, modlitby oddělující šabat a všední dny, chanukový svícen rozsvítit, nesmí se s ním hýbat, ani se ho nesmí nikdo dotýkat. Sobotní chanuková světla se rozsvítí až po ukončení šabatu.⁸⁷

Chanukový svícen musí být krásně zdobený a umělecky zpracovaný. K jeho výrobě se nikdy nepoužívalo železo, nejčastěji bylo užíváno mosaz, měď či stříbro. Při výrobě byl napodobován tvar původní menory, která stála v Chrámu.⁸⁸

Chanuku slaví Židé jen osm dní v roce, poselství však platí po celý rok.⁸⁹

Od dob Chanuky až do doby pozdní antiky se pro chanuková světla používal olej a knoty, poté se již připouští užití svíček. Použitím svíček je přikázání splněno, chce-li někdo micvu (přikázání) vylepšit, měl by upřednostnit olej, kterým zdůrazní zázrak oleje, nejen prostý zázrak světla. Nejlépe je použít olej olivový, povolené jsou i jiné oleje pod podmínkou, že světla hoří pomalu a olej není nepříjemně cítit. Rabi Jehuda Lejb B'cael z Prahy tvrdil, že je možné užít pouze olivový olej, proto jej k tomuto účelu užívají ortodoxní Židé.⁹⁰

Chanuková světla není možné použít jinak, než se na ně dívat, dobrým zvykem je věnovat se za svitu světél hrám. Těchto her se účastní i dívky a ženy, protože v různých chanukových zázracích hrály právě ženy aktivní roli a mají privilegium osvobození ode všech prací, dokud chanuková světla hoří.⁹¹

Typické pro období Chanuky jsou karetní hry (běžně jsou karetní hry o peníze židovským náboženstvím zakázány) a dreidl (příloha č. 5). Na čtyřech stranách dreidlu jsou nakreslena čtyři hebrejská písmena připomínající větu Nes gadol haja šam - Stal se tam velký zázrak. Dreidl má přesná pravidla a vítězové dostávají malé peněžní částky, aby

⁸⁷ STERN, M. *Svátky v životě židů*, s 132.

⁸⁸ De VRIES, S. P. *Židovské obřady a symboly*, s 102.

⁸⁹ STERN, M. *Svátky v životě židů*, s 136.

⁹⁰ DIVECKÝ, J. *Židovské svátky*, s 54.

⁹¹ STERN, M. *Svátky v životě židů*, s 139.

byl povzbuzen jejich zájem o židovské dějiny, o svátky a Tóru. Čtyři písmena nun, gimel, chet a šín slouží jako pravidla dreidlu : nun – nic, gimel – celý, chat – půl, šín – odevzdej. Pokud se tedy dreidl zastaví na nun, nevyhrává se nic a na řadu přijde další, pokud se zastaví na gimel, bere hráč z banku všechny peníze, při chet bere polovinu a u písmene šín odevzdá peníze do banku.⁹²

Původ dreidlu sahá do dob, kdy Syřané rozhodli, že výuka a studium Tóry jsou trestným činem, za který může být trest smrti či vězení. Děti se tedy učily Tóru tajně a v dosahu měly pokaždé dreidl. Při kontrole syrskou hlídkou předstíraly, že hrají tuto neškodnou hru.⁹³

S oslavou Chanuky jsou spojené také tzv. chanukové peníze, kdy děti od příbuzných dostávají kapesné, tzv. „chanukové peníze“. Je také zvykem dávat peněžité dary rabínovi.⁹⁴

Specifické je také jídlo. Jí se nejčastěji smažená jídla, jako např. sufganiot – koblihy a levivot – bramboráky, která připomínají zázrak s olejem. Na památku příběhu o Mitiťášově dceři Juditě jí celá rodina mléčná jídla a z mléka připravené sladkosti. Judita podle tradice obětovala svou čest a podala syrskému generálu Holofernovi velmi slaný sýr, po kterém dostal žízeň, Judita ho tedy opila vínem a zneškodnila. Když syřané zjistili, že jsou bez generála, dali se na útěk.⁹⁵

Na rozdíl od biblických svátků, které jsou předepsány v Pentateuchu, se v průběhu Chanuky nezakazuje pracovat. Jen v době plápolání svátečních světel nechávají všichni odpočívat jejich obvyklé činnosti. Chanukové večery jsou více jak chvíle, které tráví rodina pospolu a které si zpříjemňuje hrami s dětmi.⁹⁶

Oslava Chanuky není nijak náročná, symboly jsou prosté a pěkné. Skrývá se za nimi však hluboký historický obsah, který Židé opět objevili a pochopili. V posledních desetiletích se tedy Chanuka slaví niterněji a živěji než kdy dříve.⁹⁶

⁹² <http://www.fzo.cz/judaismus/svatky/chanuka/>

⁹³ SPIGEL, P. *Kdo jsou Židé?*, s 183.

⁹⁴ STERN, M. *Svátky v životě židů*, s 132.

⁹⁵ NOSEK, B.; DAMOHORSKÁ P. *Židovské tradice a zvyky*, s 247.

⁹⁶ De VRIES, S. P. *Židovské obřady a symboly*, s 106.

5.2. *Vánoce a jejich sváteční okruh*

Během prvních třech staletí neexistovaly ve staré církvi žádné jiné oslavy, pouze oslavy velikonočního tajemství, které probíhaly každou neděli, a výroční oslava o Velikonocích. Východní i západní křesťany však přitahuje také počátek Kristovy události a stává se tedy postupně předmětem svátečního připomínání.⁹⁷

5.2.1. *Advent – vánoční přípravná doba*

Stejně jako velikonoce mají i Vánoce přípravnou dobu – advent (příchod). Jedná se o čtyřtýdenní období, čtyřicetidenní půst, které začíná nejdříve 27. listopadu a nejpozději 3. prosince.

Jedná se o dobu přípravy na oslavu Narození Páně, křesťané oslavují první příchod syna Božího k lidem. Zároveň lidé očekávají druhý příchod Krista na konci věků. Adventní doba je tedy doba oddaného a radostného očekávání.⁹⁸

O první adventní neděli hovoří evangelium o druhém příchodu Páně a napomíná k bdělosti, evangelium druhé adventní neděle obsahuje výzvy k pokání z úst Předchůdce a připravovatele cesty Jana, třetí adventní neděle je známá u věřících jako „Gaudeate“ (Radujte se). Křesťané vyjadřují radost z toho, že Pán je blízko. Čtvrtá adventní neděle je obdobím přípravy na slavnost Narození Páně.⁹⁹

5.2.2. *Vánoce*

Po skončení adventu se slaví 25. prosince svátky narození Ježíše.

„Stalo se v oněch dnech, že vyšlo nařízení od císaře Augusta, aby byl po celém světě proveden soupis lidu. Tento první majetkový soupis se konal, když Sýrii spravoval Quirinius. Všichni se šli dát zapsat, každý do svého města. Také Josef se vydal do Galileje, z města Nazareta, do Judska, do města Davidova, které se nazývá Betlém, poněvadž byl z domu a rodu Davidova, aby se dal zapsat s Marií, která mu byla zasnoubena a čekala dítě. Když tam byli, naplnily se dny a přišla její hodina. I porodila svého prvorozeného syna, zavinula jej do plenek a položila do jeslí, protože se pro ně nenašlo místo pod

⁹⁷ ADAM, A. *Liturgický rok*, s 119.

⁹⁸ ADAM, A. *Liturgický rok*, s 129.

⁹⁹ ADAM, A. *Liturgický rok*, s 130-133.

střechou. A v té krajině byli pastýři pod širým nebem a v noci se střídali v hlídkách u svého stáda. Náhle při nich stál anděl Páně a sláva Páně se rozzářila kolem nich. Zmocnila se jich velická bázeň. Anděl jim řekl: „Nebojte se, hle, zvěstuji vám velikou radost, která bude pro všechny lid. Dnes se vám narodil Spasitel, Kristus Pán, v městě Davidově. Toto vám bude znamením: Naleznete Děťátko v plenkách, položené do jeslí.“ A hned tu bylo s andělem množství nebeských zástupů a takto chválili Boha: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj mezi lidmi; Bůh v nich má zalíbení.“

Jakmile andělé od nich odešli do nebe, řekli si pastýři: „Pojďme až do Betléma a podívejme se na to, co se tam stalo, jak nám Pán oznámil.“ Spěchali tam a našli Marii a Josefa i to děťátko položené do jeslí. Když je spatřili, pověděli, co jim bylo řečeno o tom dítěti. Všichni, kdo to uslyšeli, užasli nad tím, co jim pastýři vyprávěli. Ale Maria to všechno v mysli zachovávala a rozvažovala o tom. Pastýři se pak navrátili oslavující a chválíce Boha za všechno, co slyšeli a viděli, jak jim to bylo řečeno. (L 2; 1-20)

Římský svátek Kristova narození byl stanoven na 25. prosince. Pokud jde o stanovení tohoto data, stojí proti sobě dvě skupiny badatelů. První apologeticko-náboženskodějinná hypotéza říká, že datum 25. prosince stanovil císař Aurelián roku 274 záměrně. Chtěl, aby křesťané odolali pohanskému svátku „nepřemožitelného boha Slunce“ v den zimního slunovratu a oslavovali svátek Kristova narození. Vždyť i samotný Kristus je nazýván „světlem světa“. Císař sledoval novým svátkem jediný cíl. Měl pomoci císaři udržet celou obrovskou říši pohromadě a upevňovat ji.¹⁰⁰

Druhá tzv. výpočetní hypotéza vychází z toho, že se již ve 3. století snažili křesťanští teologové vypočítat den Kristova narození. Při této hypotéze se vychází především ze symboliky Krista – Slunce a pozornost se tedy věnuje rovnodennosti a slunovratům. Dospěli tak také k mínění, že Jan Křtitel byl počat v den zimní rovnodennosti a narodil se o letním slunovratu. Kristus byl podle L 1; 26 počat o šest měsíců později než Jan, mělo by tedy jeho početí připadnout na jarní rovnodennost (25. 3.) a jeho narození tedy na 25. prosince.¹⁰⁰

¹⁰⁰ ADAM, A. *Liturgický rok*, s 120.

Těsně s Božím hodem vánočním (25. prosince), dnem narození Ježíše Krista, souvisí štědrý den 24. prosince. Z církevního hlediska sloužil 24. prosinec k tomu, aby o půlnoci začal cyklus slavnostních bohoslužeb podle původní jeruzalémské tradice.¹⁰¹ Liturgicky se štědrý den označuje jako vigilie, tedy předvečer slavnosti. Byl dnem postu a přípravy doprovázený řadou lidových zvyků. Dnes postním dnem není.¹⁰²

Mezi zmíněné lidové zvyky patří stavění jesliček. Jde o prastarý zvyk, který původně pochází z roku 1223. Svatý František z Assisi se cestou od papeže z Říma zastavil v lese u Greccia v italské Umbrii, aby oslavil vánoční svátky. O půlnoci 24. prosince 1223 pozval kněze, aby v malé jeskyni s výjevem narození Krista sloužil mši, při níž sám asistoval. V jeskyni postavil krmítkové jesle se senem, nechal přivést osla a vola, aby byla atmosféra podobná vyprávění, jaké slyšel při své pouti do Svaté země. Na mši přišli i zvědaví obyvatelé a byli uchváteni. Poté se tento výjev opakoval každoročně, i po Františkově smrti.¹⁰³ V Čechách se první betlém objevil údajně v roce 1560 v kostele sv. Klimenta a poté se jesličky postupně rozšířily i do dalších kostelů.¹⁰⁴ O Vánocích většinou nechybí v žádné domácnosti větvička jmelí. Podle jedné křesťanské legendy rostlo kdysi jmelí jako strom. Z větví takového stromu vyřezal Josef o Vánocích kolébku pro Ježíška. Legenda dále říká, že po třiatřiceti letech porazili tento strom Římané a z jeho kmene vyrobili kříž, na kterém ukřižovali Ježíše. Pak se jmelí seschlo v malé keříky a stejně jako jsou křesťané živi z Kristova těla, žije jmelí z živin jiných stromů.¹⁰⁵ Podstatně mladším zvykem je zdobení vánočního stromečku, který pochází z Německa z 16. století. Původně se stromeček, prameny hovoří o jedličce, ozdobil papírovými růžemi, jablíčky, ořechy, nechyběli ani oplatky a různé cukrovinky.¹⁰⁶

Po štědrém dni dochází k vyvrcholení vánočních oslav dnem Narození Páně. Den Narození Páně je prvním dnem vánočního oktávu, poslední den oktávu připadá na první den občanského roku, tedy na 1. leden. To, že si Vánoce zachovaly stejně jako Velikonoce liturgický sváteční týden, svědčí o jejich vážnosti do dnešní doby.

¹⁰¹ SALAJKA, M. *Kalendář, osobní jména a křesťanské svátky*, s 119.

¹⁰² VONDRUŠKA, V. *Církevní rok a lidové obyčeje*, s 81.

¹⁰³ TOUFAR, P. *Vánoce*, s 225.

¹⁰⁴ TOUFAR, P. *Vánoce*, s 227-228.

¹⁰⁵ VAVŘINOVÁ, V. *Malá encyklopedie Vánoc*, s 242.

¹⁰⁶ TOUFAR, P. *Vánoce*, s 17.

Vánoce patří v západní církvi k nejmladším, ale nejdůležitějším svátkům.¹⁰⁷ Na západě vrcholí vánoční oslavy 25. prosince ritem tří mší – půlnoční, jitřní a denní. Jedná se o den věnovaný zbožnému rozjímání. V pravoslaví se Vánoce 25. prosince ujímaly pomaleji a datum jejich oslav se řídí juliánským kalendářem.¹⁰⁸

V našich zemích je den Narození Páně nazýván Boží hod vánoční. Tento název se odvíjí snad od toho, že věřící v tyto dny častěji navštěvovali kostely a přistupovali četněji ke svatému přijímání, slavili tedy duchovní hodnoty. Jde o čas, který je věnován oslavě narození božského dítěte. Křesťané si narození Ježíše Krista připomínají i v dalších dnech vánočního oktávu.¹⁰⁸

Svátek sv. Štěpána je druhým svátečním dnem, věnovaným ukamenovanému křesťanskému mučedníkovi.¹⁰⁹ Tento svátek se slaví snad ve všech evropských zemích a křesťané si jej připomínají s láskou a veselím.¹¹⁰

Svátek sv. Jana evangelisty „miláčka Páně“ připadá na 27. prosinec.¹¹¹ Sv. Jan po Kristově ukřižování pečoval o Pannu Marii a po její smrti se odebral do Efezu, kde sepsal své evangelium.¹¹²

Svátek mládětek se světi 28. prosince a je spojen s událostí popsanou v evangeliích.¹¹³ *Když Herodes poznal, že ho mudrci oklamali, rozlítil se a dal povraždit všechny chlapce v Betlémě a v celém okolí ve stáří do dvou let, podle času, který vyzvěděl od mudrců. Tehdy se splnilo, co je řečeno ústy proroka Jeremiáše: „Hlas v Ráma je slyšet, pláč a veliký nářek; Ráchel oplakává své děti a nedá se utěšit, protože jich není.”(Mt 2; 16-18)*

Svátek sv. Silvestra připadá na poslední prosincový den a je zasvěcen památce papeže Silvestra I., o němž se nám nedochovalo mnoho zpráv. To, že si poslední den v roce

¹⁰⁷ VAVŘINOVÁ, V. *Malá encyklopedie Vánoc*, s 123.

¹⁰⁸ PAVLINCOVÁ, H. *Slovník Judaismus, křesťanství, islám*, s 314.

¹⁰⁹ SALAJKA, M. *Kalendář, osobní jména a křesťanské svátky*, s 121.

¹¹⁰ VAVŘINOVÁ, V. *Malá encyklopedie Vánoc*, s 127.

¹¹¹ VAVŘINOVÁ, V. *Malá encyklopedie Vánoc*, s 129.

¹¹² VONDRUŠKA, V. *Církevní rok a lidové obyčeje*, s 85.

¹¹³ VAVŘINOVÁ, V. *Malá encyklopedie Vánoc*, s 130.

připomínáme právě svátek sv. Silvestra má spíše symbolický význam. Silvestr I. vládl v době, kdy přestali být křesťané pronásledováni a začal nový věk.¹¹⁴

Svátek Svaté rodiny – společenství Ježíše Krista, Panny Marie a Sv. Josefa slaví křesťané v neděli během vánočního oktávu. Pokud ale připadnou Vánoce (Boží hod vánoční 25. prosince) a jejich den oktávu (1. ledna) na neděli, slaví se tento svátek 30. prosince.¹¹⁵

Slavnost zjevení Páně je na východě původně svátkem Kristova narození. Tento svátek je slaven 6. ledna a patří mezi závěrečné svátky vánočního svátečního okruhu. Svátek je spojován s příchodem tří mudrců, kteří přicházejí z východu před narozeného Ježíše. Spojení tohoto svátku se třemi králi - mudrci je lidové, evangelium neuvádí počet mudrců ani jejich jména. Počet se řídí nejspíš počtem tří darů: zlata, kadidla a myrhy. Jména mudrců Kašpar, Melichar a Baltazar jsou známá ze zkratky „K+M+B“, podle některých badatelů může být jejich význam jiný. Může znamenat požehnání „Christis mansionem benedicat“, česky „Kristus ať požehná příbytek“.¹¹⁶

Svátek křtu Páně se slaví neděli po Zjevení. Ježíšovu křtu byl připisován velký význam. *Když byl Ježíš pokřtěn, hned vystoupil z vody, a hle, otevřela se nebesa a spatřil Ducha Božího, jak sestupuje jako holubice a přichází na něho. A z nebe promluvil hlas: „Toto je můj milovaný Syn, jehož jsem si vyvolil.“* (Mt 3; 16-17) Druhým významem je sestoupení Ducha svatého na Ježíše v podobě holubice.¹¹⁷ Tento svátek uzavírá vánoční okruh a je první nedělí liturgického mezidobí.¹¹⁸

¹¹⁴ VAVŘINOVÁ, V. *Malá encyklopedie Vánoc*, s 161.

¹¹⁵ ADAM, A. *Liturgický rok*, s 140.

¹¹⁶ VONDRUŠKA, V. *Církevní rok a lidové obyčeje*, s 45.

¹¹⁷ ADAM, A. *Liturgický rok*, s 145-146.

¹¹⁸ VAVŘINOVÁ, V. *Malá encyklopedie Vánoc*, s 132.

6. Chanuka a Vánoce - srovnání

Máme-li porovnat dva svátky, z nichž je každý tolik důležitý pro své věřící, vidíme hned na začátku hlavní rozdíl. Chanuka je svátkem historickým, jímž Židé oslavují událost znovuzasvěcení Chrámu, centra tak důležitého pro židovský lid. Chanuka připomíná války zachycené v biblických Knihách Makabejských, připomíná vítězství Makabejských v roce 164 před naším letopočtem nad řecko-syrskými utlačovateli, stejně jako legendu s touto událostí spojenou. Oproti tomu jsou křesťanské Vánoce znamením jiné, obecně známé dějinné a duchovní události, každoročně připomínající narození spasitele, Ježíše Krista. Můžeme tedy říci, že se jedná o dvě naprosto rozdílné sváteční události.

Chanuka a Vánoce jsou svátky, které k sobě jistě nepatří smyslem, to však neznamená, že si Židé i křesťané neuvědomují jejich blízkost.

Ačkoliv se jedná o zcela rozdílné svátky, pokusím se zamyslet nad tím, zda přesto není možné najít společné symboly.

Oslava svátku Chanuka připadá na 25. den měsíce Kislev, což je dle našeho kalendáře období listopadu a prosince, tedy období, do něhož spadá období křesťanského adventu a také období samotných Vánoc. Ukazuje se tedy časová blízkost obou svátků, která může napovídat o jejich podobnosti.

Chanuku známe jako svátek světel, zapalují se chanukové svíčky na devítiramenném chanukovém svícnu. Tento chanukový svícen je zapálen v každé rodině a stejně tak v synagoze. Chanuka je slavena po osm dní a každý den je zapálena jedna svíčka na chanukovém svícnu. Osm dní připomíná chanukový zázrak, tedy osm dní hořící lampičku se zbytkem oleje, než byl vylisován olej nový.

Jak víme, ke křesťanskému adventu patří zdobení adventního věnce, tradičního symbolu západní církve. Adventní věnec se zapaluje podobně jako chanukije v židovských rodinách v rodinách křesťanů a stejně tak v kostele. Adventní věnec slouží k odpočítávání čtyř adventních týdnů, které jsou přípravným obdobím Vánoc. Každou adventní neděli zapalují křesťané jednu ze čtyř svící, na čtvrtou adventní neděli potom hoří všechny čtyři svíce. Křesťané se připravují na zázrak narození Ježíše Krista.

Chanuku i Vánoce spojuje stejný symbol, symbol ohně, světla, rozdíl je však patrný. Rozdíl je ve dvou aspektech. Prvním je to, že židovská Chanuka nemá přípravné období, tedy jednotlivých osm svíček není přípravou na svátek, tyto svíce symbolizují svátek samotný, který osmou svící dojde svého vyvrcholení. Zatímco čtyři adventní svíce jsou přípravným obdobím svátku, který posléze následuje. Druhým rozdílem je samotné vyústění svátků. Chanuka oslavuje zázrak světla, jedná se ale o světlo pocházející z knotu a beroucí si sílu z oleje. Kristus je pro křesťany však světlem věčným:

„To světlo ve tmě svítí a tma je nepohltila.“ (J 1; 5b)

„Bylo tu pravé světlo, které osvěcuje každého člověka.“ (J 1; 9)

„Světlo přišlo na svět“ (J 4; 19)

„Pokud jsem na světě, jsem světlo světa.“ (J 9; 5)

Ježíš jim řekl: „Ještě jen malou chvíli je světlo mezi vámi. Dokud máte světlo, věřte ve světlo, abyste se stali syny světla.“ (J 12; 35-36)

„Já jsem přišel na svět jako světlo, aby nikdo, kdo ve mne věří, nezůstal ve tmě.“ (J 12; 46)

„Neboť Bůh, který řekl „ze tmy ať zazáří světlo“, osvítil naše srdce, aby nám dal poznat světlo své slávy ve tváři Kristově.“ (2 K 4; 6)

„A kde se rozjasní, tam je světlo. Proto je řečeno: Probud' se, kdo spíš, vstaň z mrtvých, a zazáří ti Kristus.“ (Ef 5; 14)

„A toto je zvěst, kterou jsme od něho slyšeli a vám ji oznamujeme: že Bůh je světlo a není v něm nejmenší tmy.“ (1 J 1; 5)

I přes patrný rozdíl vidíme, že symbol světla je oběma svátkům společný.

Dalším symbolem židovské Chanuky je Chrám. Chrám je symbolem důležitým, byl duchovním centrem, bez něhož by pro Židy „Nic“ nefungovalo, jednalo se o „dům svatosti“, centrum náboženského kultu. Chrám je pro Židy samotný Bůh. Dodnes věří, že Chrám bude opět vystavěn. I zde vidíme podobnost s Vánocemi, které oslavují Boha, jehož milost spočinula na Marii, která porodila svaté dítě, které je nazýváno Synem Božím. I křesťané stále věří v Ježíšův návrat na konci časů, kterým dojde naplnění království Boží na zemi.

Stejně tak adventní věnec a jeho barvy, které byly původně zelená s červenou. Obě barvy byly barvami života, z toho červená barva symbolizovala Kristovu krev, která byla prolita při jeho ukřižování. Chrám je také symbolem života. I zde se setkává symbolika obou svátků.

Společným zvykem obou svátků je obdarovávání. V době Chanuky je zvykem obdarovávání dětí, dostávají tzv. *chanuka gelt*, v dnešní době liberálnější židé nahrazují chanuka gelt dárečky. I k Vánocům obdarovávání patří. Setkáváme se s ním již v Písmu, kde se hovoří o darech, které přinášejí mudrcové z východu (Mt 2; 11). Klasické obdarovávání nebylo však součástí Vánoc vždy. Obdarovávání se stává jejich součástí až od 19. století. V chudých rodinách se nejednalo mnohdy o dary hmotné, ale šlo spíše o přilepšení při štědrovečerní tabuli.¹¹⁹

Za shodný můžeme považovat i způsob oslavy. Chanuku i Vánoce oslavujeme v kruhu našich nejbližších. V křesťanství tomu tak ale nebylo vždy. Vánoce byly původně oslavou nikoli rodinnou nýbrž v rámci církevní liturgie.

Zajímá mne také názor představitelů obou stran. Dané téma jsem tedy konzultovala s konkrétními představiteli jednotlivých náboženství. Za židovskou stranu uvádím vedoucího Židovské obce Plzeň Mgr. Karla Žáčka a za křesťanskou stranu zástupce Římskokatolické farnosti v Boru u Tachova Mgr. Petra Mecla. Oba se shodli na tom, že se jedná o dva svátky, které ve své podstatě nelze srovnávat. Jedná se o svátky, oslavující diametrálně odlišné události a není tedy možné najít žádné společné znaky. Jediné, co dle Mgr. Mecla oba svátky zaštiťuje jako „společná střecha“ je Bůh. Jde o subjektivní názory obou.

Přesto, pokud se snažíme hledat, najdeme mezi křesťany i Židy ty, kteří se snaží o přiblížení obou těchto svátků. Jejich snaha dnes zřejmě vyplývá z problému, který provázal judaismus a křesťanství po celá tisíciletí. Jde o problém společné komunikace. A právě dnes nastává čas, kdy se obě strany snaží překonat zakořeněné předsudky a navázat společný dialog. Přemýšlet a hovořit společně a bez předsudků. To vidíme například i ve vzniku Společnosti křesťanů a Židů.

¹¹⁹ VAVŘINOVÁ, V. *Malá encyklopedie Vánoc*, s 59-60.

Předseda této Společnosti křesťanů a Židů Adam Borzič zastává názor, že se jedná o dvě svébytné tradice, které mají k sobě blízko jen díky symbolu světla, přesto říká: „Myslím, že běžný křesťan může klidně slavit i svátky Chanuky. Zde není žádná teologická překážka. Pro židovského člena SKŽ by asi slavení Vánoc bylo složitější. Určitě by nemohl slavit „vtělení Božího Syna“, ale možná si může připomenout narození pozoruhodného židovského duchovního učitele. Já slavím Vánoce, ale židovské svátky k mému životu patří – především ten nejdůležitější – každotýdenní – šabat.“¹²⁰

Právě pro symboliku světla pořádá Společnost křesťanů a židů jako společnou akci zapalování světel na adventním věnci a chanukovém svícnu. Je jedno, že ve chvíli, kdy se na adventním věnci zapaluje teprve první svíce, hoří na chanukiji již pátá, důležitá je chvíle společného setkání a opětovná symbolika světla, které je společně vysláno do temnoty zimního večera, temnoty netolerance a nepochopení.¹²¹

Snahu o navázání společného dialogu vidíme také u vyšších představitelů. Například v roce 2007 se kardinál Miloslav Vlk zúčastnil slavnostního zahájení židovského svátku Chanuka. Přijal pozvání izraelského velvyslance v Praze a přispěl svou účastí ke smíření křesťanů a Židů ve Svaté zemi.¹²²

Židé se těší z oslavy svátku Chanuka, křesťané se každoročně připravují na vánoční svátky, na oslavu Kristova narození. Podstatné je, že se v obou případech jedná o svátky klidu a pohody, které chceme prožít se svými nejbližšími. Možná právě proto se židovskému svátku Chanuka laicky přezdívá „židovské vánoce“. Podstata obou svátků je stejná „být spolu“. A je jedno, že se datumově nepatrně liší.

¹²⁰ <http://www.christnet.cz/magazin/clanek/asp?clanek=3571>

¹²¹ <http://krestane-zide.info/modules/news/>

¹²² <http://www.ccsch.cz/view.php?id=492>

7. Závěr

Dnešní doba je dobou uspěchanou, jež je plná vzájemného nepochopení, netolerance, předsudků a násilí, nezájmu jeden o druhého. Společnost se stále nepoučila z chyb, které se udály v minulosti. Přesto nastává během roku doba, kdy se každý zastaví a je rád ve společnosti svých blízkých. Pro nás, křesťany, je to doba vánočních svátků, doba kdy chceme zapomenout na vše zlé, co nás ve společnosti obklopuje. V tomto čase slaví i Židé svůj oblíbený svátek, kterému je zřejmě pro shodnou dobu oslav přezdíváno „židovské vánoce“, svátek Chanuka.

Ač jde o svátky naprosto rozdílné, pro jejich společnou symboliku a společný čas oslav ukazují se tyto svátky jako vhodný prostředek k navázání dnes tolik zmiňovaného dialogu.

K navázání takového dialogu může společnost využívat různých projektů, vhodným prostředkem se ukazují právě oslavy svátků. Nevadí, že Chanuka připomíná Židům událost historickou a Vánoce křesťanům událost spíše duchovní. Nic nebrání tomu, využít těchto dvou na první pohled rozdílných svátků a zaměřit se na to, co je naopak spojuje, jejich společný symbol, symbol světla.

Mezi judaismem a křesťanstvím vládla po celá tisíciletí nevraživost. Nyní nastává čas, kdy je třeba odhlédnout od starých křivd, poučit se a uvědomit si, co Židy a křesťany spojuje.

Rozšířením povědomí o náboženských zvycích a tradicích dojde k odbourání nedůvěry a předsudků, které jsou nejčastějším zdrojem nepochopení. Obecně platí, že se široká veřejnost řadí do „křesťanské“ skupiny společnosti, slaví tedy svátky, jakými jsou Vánoce či Velikonoce. Jsem však přesvědčena o tom, že lidé obecně nemají povědomí, proč vlastně tyto svátky oslavujeme.

Je nutné získat přehledné informace k tématům židovství, křesťanství a jejich významných vztahů v dějinách i v současnosti. Tyto znalosti jsou nezbytným předpokladem k úspěšné budoucnosti.

Na závěr můžeme říci, že to, co mají Chanuka i Vánoce skutečně společné, je zcela jistě poselství radosti, naděje a světla.

8. Das Resümee

Das Thema von meiner Bakkalaureatsarbeit ist Der Judentum und das Christentum – die Traditionen und die Bräuche (die vergleichende Analyse): Chanukka und Weihnachten.

Es existieren schon viele verschiedene Publikationen auf das Thema jüdische oder christliche Feiertage, deshalb habe ich mich entschieden, sich nicht nur auf die Feiertage von einer Seite zu orientieren. Ich wollte also die zwei konkrete Feiertage vergleichen und feststellen, ob die gemeinsame Zeichen oder Symbole da sind.

Im ersten Kapitel habe ich mich auf die beiden monoteistischen Religionen konzentriert, weiter habe ich in den nächsten Kapiteln die liturgische Jahre kurz beschrieben. Ich habe mich auf die Feiertage Chanukka und Weihnachten gründlicher orientiert.

Das Resultat war die Feststellung, dass sowohl Chanukka als auch Weihnachten sehr bedeutend für ihre Gläubigen sind. Es handelt sich aber um Feiertage, die sehr unterschiedlich sind, sinnlich gehören sie nicht zueinander, trotzdem sind sie wegen das Lichtsymbol nah.

Viele Gläubige auf beiden Seiten wollten heute diese Nähe ausnutzen. Sie wollen das Bewusstsein über die Religionstraditionen und Bräuche erweitern. Damit wollen sie das Misstrauen und die Vorurteile abbauen, diese sind die häufigsten Missvertrauensquelle. Sie versuchen die Untoleranz der vorigen Jahrtausende zu überwinden.

Chanukka und Weihnachten sind sicher für ihre Gläubigen eine Botschaft der Freude, der Hoffnung und des Lichtes.

9. Přílohy

Příloha č. 1 – Kalendář židovských svátků:

tišri: Nový rok – Róš-ha šana, Den smíření – Jóm kipur, Svátek Stánků – Sukot a Slavnost Tóry – Š´miní aceret a Simchat Tóra

kislev: Chanuka a přechází i do měsíce tevet

ševat: Nový rok stromů – T´´U bi-š´vat

adar: Purím

nisan: Oslava odchodu z Egypta – Pesach

ijar: svátek La´´G ba-omer – „33.den omeru“

sivan: Svátek týdnů – Šavuot¹²³

Příloha č. 2:

leden-Januarius: Janus-staroitalský bůh počátku roku

únor-Februarius: february-očist'ovat

březen-Martius: 1.měsíc římského roku, vztažený k Martovi, římskému bohu války

duben-Aprilius: aperire-otevřít

květen-Maius: Jupiter Maius, bůh působící růst

červen-Iunius: Juno-římská bohyně

červenec-Iulius: Julius Caesar-k počt' juliánské reformy kalendáře

srpen-Augustus: k počt' prvního císaře Augusta Octaviana

září-September: 7.měsíc v římském roce

říjen-October: 8.měsíc v římském roce

listopad- November: 9.měsíc v římském roce

prosinec-December: (10.měsíc v římském roce)¹²⁴

Příloha č. 3, svátky svatých v liturgickémroce:

¹²³ STERN, M. *Svátky v životě Židů*, s 20.

¹²⁴ KIRSTE, R.; SCHULTZE, H.; TWORUSCHKA, U. *Svátky světových náboženství*, s 36.

Slavnost Panny Marie 8. prosince. Jde o slavnost, která je spojena s katolickým učením o tom, že Marie byla počata a narodila se bez poskvrny prvotního hříchu, aby mohla prosta hříchu donosit Ježíška.¹²⁵

Slavnosti Nanebevzetí Panny Marie dne 15. srpna. Již od konce 2. století existují prohlášení o tom, že vedle Ježíše vystoupila tělesně k Bohu na konci svého pozemského života také Marie. Zdůrazňuje se tím významné místo Matky Syna Božího v rané církvi. Tento svátek je důležité vidět v souvislosti se svátkem Narození Panny Marie 8. září.¹²⁶

Den svatého Josefa 19. března. Křesťané si připomínají památku muže, o němž vyprávějí příběhy o Ježíšově dětství, jde o Mariina snoubence, který spolu s ní Ježíše vychoval.¹²⁷

Slavnost Narození svatého Jana Křtitele 24. června. U Jana Křtitele si křesťané připomínají nejen datum úmrtí (29. srpen) jako u jiných svatých, ale také jeho narození. Datum Janova narození je pravděpodobné, stanoveno na základě biblických údajů právě na 24. června, liší se o šest měsíců Ježíšova narození. Můžeme říci, že jde o pokřesťanštění pohanské slavnosti slunovratu, která dle dnešního kalendáře připadá na 21. června.¹²⁸

Slavnost svatých Petra a Pavla, apoštolů 29. června, Vzpomínka na všechny věrné zemřelé 2. listopadu, Svátek Obrácení sv. Pavla, apoštola 25. ledna, Svátek Stolce sv. Petra, apoštola 22. února, Svátek sv. Matěje, apoštola 14. května, Svátek sv. Marka, evangelisty 25. dubna, Svátek sv. Filipa a Jakuba, apoštolů 3. května, Svátek sv. Tomáše, apoštola 3. července, Svátek sv. Jakuba, apoštola 25. července, Svátek sv. Vavřince, jáhna a mučedníka 10. srpna, Svátek sv. Bartoloměje, apoštola 24. srpna, Svátek sv. Matouše, apoštola a evangelisty 21. září, Svátek sv. Lukáše, evangelisty 18. října, Svátek sv. Šimona a Judy, apoštolů 28. října, Svátek sv. Ondřeje, apoštola 30. listopadu, Svátek sv. Michaela, Gabriela a Rafaela, archandělů 29. září.

¹²⁵ KIRSTE, R.; SCHULTZE, H.; TWORUSCHKA, U. *Svátky světových náboženství*, s 46.

¹²⁶ KIRSTE, R.; SCHULTZE, H.; TWORUSCHKA, U. *Svátky světových náboženství*, s 56.

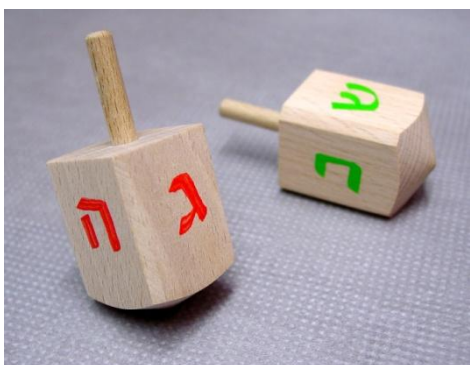
¹²⁷ KIRSTE, R.; SCHULTZE, H.; TWORUSCHKA, U. *Svátky světových náboženství*, s 50.

¹²⁸ KIRSTE, Reinhard; SCHULTZE, Herbert; TWORUSCHKA, Udo. *Svátky světových náboženství*. S 55

Příloha č. 4: Chanukový svícen¹²⁹

Příloha č. 5: Dreidl, chanuková hračka¹³⁰

¹²⁹ <http://sypka.cz/devitiramenny-chanukovy-svicen/a16/d8535/#!prettyPhoto/0/>

¹³⁰ <http://www.fler.cz/zbozi/dreidl-zidovska-hracka-1340502>

10. Seznam použité literatury

- BIBLE*. Ekumenický překlad. Praha : Česká biblická společnost, 1993. ISBN 80-900881-8-X.
- De VRIES, Simon Philip. *Židovské obřady a symboly*. Praha : Vyšehrad, 2008. ISBN 978-80-7021-963-8.
- DEMJANČUKOVÁ, Dagmar. *Teorie a dějiny náboženství*. Dobrá Voda : Aleš Čeněk, 2003. ISBN 80-86473-43-0.
- DIVECKÝ, Jan. *Židovské svátky*. Praha : Nakladatelství P3K, 2005. ISBN 80-903584-3-8.
- KIRSTE, Reinhard; SCHULTZE, Herbert; TWORUSCHKA, Udo. *Svátky světových náboženství*. Praha : Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-588-7.
- KUNETKA, František. *Židovský rok a jeho svátky*. Olomouc, 2000. ISBN 80-7067-826-7.
- McLOUGHLIN, Seán a kol. *Světová náboženství v kostce*. Dobřešovice : Rebo Productions CZ, 2005. ISBN 80-7234-446-3.
- NOSEK, Bedřich; DAMOHORSKÁ, Pavla. *Židovské tradice a zvyky*. Praha : Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1518-9.
- PAVLINCOVÁ, Helena a kol. *Slovník Judaismus, křesťanství, islám*. Praha : Mladá fronta, 1994. ISBN 80-204-0440-6.
- SALAJKA, Milan. *Kalendář, osobní jména a křesťanské svátky*. Praha : VICTORIA PUBLISHING, a.s., 1995. ISBN 80-85865-47-5.
- SPIEGEL, Paul. *Kdo jsou Židé?* Brno : Barrister & Principal, o. s., 2010. ISBN 978-80-87029-97-8.
- STERN, Marc. *Svátky v životě Židů*. Praha : Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-551-8.
- TOMKINS, Stephen. *Stručné dějiny křesťanství*. Praha : VOLVOX GLOBATOR, 2009. ISBN 978-80-7207-703-8.
- TOUFAR, Pavel. *Vánoce*. Praha : ETC Publishing, 1996. ISBN 80-86006-24-7.

VAVŘINOVÁ, Valburga. *Malá encyklopedie Vánoc*. Praha : Nakladatelství Libri, 2001. ISBN 7277-076-4.

WINTER, David. *ABC křesťanství*. Praha : Česká biblická společnost, 2010. ISBN 978-80-87287-05-7.

[Online]. [cit. 19. 02. 2014] Dostupné z WWW:

<<http://www.christnet.cz/magazin/clanek/asp?clanek=3571>>.

[Online]. [cit. 19. 02. 2014] Dostupné z WWW: <<http://krestane-zide.info/modules/news/>>.

[Online]. [cit. 19. 02. 2014] Dostupné z WWW: <<http://www.ccsch.cz/view.php?id=492>>.

[Online]. [cit. 05. 03. 2014] Dostupné z WWW: <<http://sypka.cz/devitiramenny-chanukovy-svicen/a16/d8535/#!/prettyPhoto/0/>>.

[Online]. [cit. 05. 03. 2014] Dostupné z WWW: < <http://www.fler.cz/zbozi/drejd1-zidovska-hracka-1340502>>.

[Online]. [cit. 19. 02. 2014] Dostupné z WWW: < <http://www.fzo.cz/judaismus/svatky/chanuka/>>.